Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (δέκατο τμήμα)

της 23ης Νοεμβρίου 2023 *

«Αίτηση αναιρέσεως – Κρατικές ενισχύσεις – Μέτρα που εφάρμοσε η Δημοκρατία της Αυστρίας υπέρ του αερολιμένα του Klagenfurt, της Ryanair, και άλλων αεροπορικών εταιριών που χρησιμοποιούν τον εν λόγω αερολιμένα – Απόφαση η οποία κηρύσσει τα μέτρα ενισχύσεως εν μέρει ασυμβίβαστα με την εσωτερική αγορά – Άρθρο 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης – Αποδεικτικά στοιχεία τα οποία προσκομίστηκαν στο Γενικό Δικαστήριο μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας – Παραδεκτό – Κανονισμός (ΕΕ) 2015/1589 – Άρθρο 17, παράγραφοι 1 και 2 – Εξουσίες της Ευρωπαϊκής Επιτροπής στο πλαίσιο της ανακτήσεως της ενισχύσεως – Προθεσμία παραγραφής – Βαθμός ακρίβειας των μέτρων που διακόπτουν την εν λόγω προθεσμία – Υποχρέωση αιτιολογήσεως – Παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων – Δεδομένα τα οποία είναι κρίσιμα για τον προσδιορισμό του ποσού της ενισχύσεως που πρέπει να ανακτηθεί»

Στην υπόθεση C-758/21 P,

με αντικείμενο αίτηση αναιρέσεως δυνάμει του άρθρου 56 του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, που ασκήθηκε στις 9 Δεκεμβρίου 2021,

Ryanair DAC, με έδρα το Swords (Ιρλανδία),

Airport Marketing Services Ltd, με έδρα το Δουβλίνο (Ιρλανδία),

εκπροσωπούμενες από τον B. Byrne, solicitor, τον S. Rating, abogado, και τον E. Vahida, avocat,

αναιρεσείουσες,

όπου ο έτερος διάδικος είναι η:

Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκπροσωπούμενη αρχικώς από την K. Blanck, τον A. Μπουχάγιαρ και τον J. Ringborg, και στη συνέχεια από τους A. Μπουχάγιαρ και J. Ringborg,

καθής πρωτοδίκως,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (δέκατο τμήμα),

συγκείμενο από τους M. Ilešič, προεδρεύοντα, I. Jarukaitis (εισηγητή) και Δ. Γρατσία, δικαστές,

γενική εισαγγελέας: L. Medina

* Γλώσσα διαδικασίας: η αγγλική.

γραμματέας: A. Lamote, διοικητική υπάλληλος

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία και κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 18ης Ιανουαρίου 2023,

αφού άκουσε τη γενική εισαγγελέα, που ανέπτυξε τις προτάσεις της κατά τη συνεδρίαση της 30ής Μαρτίου 2022,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

1 Με την αίτησή τους αναιρέσεως, η Ryanair DAC και η Airport Marketing Services Ltd (στο εξής: AMS) ζητούν την αναίρεση της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης της 29ης Σεπτεμβρίου 2021, Ryanair κ.λπ. κατά Επιτροπής (T-448/18, στο εξής: αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, EU:T:2021:626), με την οποία το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την προσφυγή τους με αίτημα την ακύρωση των άρθρων 5 και 6 της αποφάσεως (ΕΕ) 2018/628 της Επιτροπής, της 11ης Νοεμβρίου 2016, σχετικά με την κρατική ενίσχυση SA.24221 (2011/C) (πρώην 2011/NN) που εφάρμοσε η Αυστρία για τον αερολιμένα του Klagenfurt, τη Ryanair και άλλες αεροπορικές εταιρίες που χρησιμοποιούν τον αερολιμένα (ΕΕ 2018, L 107, σ. 1, στο εξής: επίδικη απόφαση), καθώς και των άρθρων 9 έως 11 της εν λόγω αποφάσεως καθόσον τις αφορούν.

Το δίκαιο της Ένωσης

Ο κανονισμός (ΕΕ) 2015/1589

2 Η αιτιολογική σκέψη 26 του κανονισμού (ΕΕ) 2015/1589 του Συμβουλίου, της 13ης Ιουλίου 2015, περί λεπτομερών κανόνων για την εφαρμογή του άρθρου 108 [ΣΛΕΕ] (ΕΕ 2015, L 248, σ. 9), αναφέρει τα εξής:

«Για λόγους ασφάλειας του δικαίου, είναι σκόπιμο να θεσπισθεί δεκαετής προθεσμία παραγραφής για τις παράνομες ενισχύσεις, μετά την εκπνοή της οποίας δεν μπορεί να διαταχθεί ανάκτηση.»

3 Το άρθρο 2 του ως άνω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Κοινοποίηση νέας ενίσχυσης», προβλέπει στην παράγραφο 2 τα εξής:

«Στην κοινοποίηση, το οικείο κράτος μέλος παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που θα επιτρέψουν στην [Ευρωπαϊκή] Επιτροπή να λάβει απόφαση […]».

4 Το άρθρο 5 του εν λόγω κανονισμού, το οποίο φέρει τον τίτλο «Αίτηση παροχής πληροφοριών προς το κοινοποιούν κράτος μέλος», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Εφόσον η Επιτροπή θεωρήσει ότι οι πληροφορίες που υπέβαλε το οικείο κράτος μέλος σχετικά με μέτρο που κοινοποιήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 2 είναι ελλιπείς, ζητάει όλες τις αναγκαίες συμπληρωματικές πληροφορίες. […]

2. Εφόσον το οικείο κράτος μέλος δεν παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες εντός της προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή ή τις παρέχει κατά τρόπο ελλιπή, η Επιτροπή προβαίνει σε υπόμνηση, και τάσσει μια πρόσθετη εύλογη προθεσμία για την υποβολή των πληροφοριών.»

5 Το άρθρο 12 του ίδιου κανονισμού, το οποίο υπάγεται στο κεφάλαιο ΙΙΙ αυτού σχετικά με τη διαδικασία για τις παράνομες ενισχύσεις, φέρει τον τίτλο «Εξέταση, αίτηση παροχής πληροφοριών και διαταγή παροχής πληροφοριών». Προβλέπει δε τα εξής:

«1. […] η Επιτροπή μπορεί, αυτεπαγγέλτως, να εξετάσει πληροφορίες που προέρχονται από οποιαδήποτε πηγή σχετικά με εικαζόμενη παράνομη ενίσχυση.

[…]

2. Εν ανάγκη, η Επιτροπή ζητεί πληροφορίες από το οικείο κράτος μέλος. Εφαρμόζονται το άρθρο 2 παράγραφος 2 και το άρθρο 5 παράγραφοι 1 και 2, mutatis mutandis.

[…]

3. Στις περιπτώσεις όπου, παρά την υπόμνηση σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 2, το οικείο κράτος μέλος δεν παρέχει τις ζητούμενες πληροφορίες εντός της προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή ή παρέχει ελλιπείς πληροφορίες, η Επιτροπή εκδίδει απόφαση με την οποία απαιτεί την παροχή των πληροφοριών αυτών (“διαταγή παροχής πληροφοριών”). Στην απόφαση αυτή, ορίζεται ποιες πληροφορίες ζητούνται και τάσσεται κατάλληλη προθεσμία για την υποβολή τους.»

6 Το άρθρο 17 του κανονισμού 2015/1589, το οποίο φέρει τον τίτλο «Παραγραφή για την ανάκτηση της ενίσχυσης», προβλέπει στις παραγράφους 1 και 2 τα εξής:

«1. Οι εξουσίες της Επιτροπής για ανάκτηση της ενίσχυσης υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής.

2. Η προθεσμία αυτή αρχίζει να προσμετράται από την ημέρα κατά την οποία η παράνομη ενίσχυση χορηγείται στον δικαιούχο είτε ως ατομική ενίσχυση είτε ως ενίσχυση βάσει ενός καθεστώτος ενισχύσεων. Κάθε ενέργεια της Επιτροπής ή κράτους μέλους που ενεργεί κατόπιν αίτησης της Επιτροπής, σε σχέση με την παράνομη ενίσχυση, διακόπτει την περίοδο παραγραφής. Έπειτα από κάθε διακοπή, η προθεσμία αρχίζει να προσμετράται από την αρχή. […]»

Ο Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου

7 Ο Κανονισμός Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου της 4ης Μαρτίου 2015 (ΕΕ 2015, L 105, σ. 1) προβλέπει στο άρθρο 76, το οποίο φέρει τον τίτλο «Περιεχόμενο της προσφυγής», τα εξής:

«Το δικόγραφο της προσφυγής που αναφέρεται στο άρθρο 21 του Οργανισμού [του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης] περιέχει:

[…]

στ) κατά περίπτωση, αποδεικτικά στοιχεία και προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα.»

8 Κατά το άρθρο 85 του Κανονισμού Διαδικασίας, με τίτλο «Αποδεικτικά στοιχεία και προτάσεις αποδεικτικών μέσων»:

«1. Τα αποδεικτικά στοιχεία προσκομίζονται και τα αποδεικτικά μέσα προτείνονται στο πλαίσιο της πρώτης ανταλλαγής υπομνημάτων.

2. Προς υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους, οι κύριοι διάδικοι μπορούν να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα και με τα υπομνήματα απαντήσεως και ανταπαντήσεως, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή.

3. Κατ' εξαίρεση, οι κύριοι διάδικοι μπορούν επίσης να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα πριν από την περάτωση της προφορικής διαδικασίας ή πριν από την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της διαφοράς χωρίς διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή.

4. Χωρίς να προδικάζει την απόφαση που θα λάβει το Γενικό Δικαστήριο επί του παραδεκτού των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων ή της προτάσεως αποδεικτικών μέσων δυνάμει των παραγράφων 2 και 3, ο πρόεδρος παρέχει στους λοιπούς διαδίκους τη δυνατότητα να λάβουν θέση επ' αυτών.»

Το ιστορικό της διαφοράς και η επίδικη απόφαση

9 Το ιστορικό της διαφοράς και η επίμαχη απόφαση, όπως εκτίθενται στις σκέψεις 1 έως 39 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, μπορούν να συνοψισθούν ως εξής.

10 Η Ryanair είναι αεροπορική εταιρία. Η AMS είναι θυγατρική της εν λόγω εταιρίας, και το μεγαλύτερο μέρος της δραστηριότητάς της συνίσταται στην πώληση διαφημιστικού χώρου στον ιστότοπο της Ryanair. Ο αερολιμένας του Klagenfurt (Αυστρία) βρίσκεται εντός των ορίων της ομώνυμης πόλεως, η οποία είναι πρωτεύουσα του ομόσπονδου κράτους της Καρινθίας. Ιδιοκτήτρια και φορέας εκμεταλλεύσεως του αερολιμένα είναι η Kärntner Flughafen Betriebsgesellschaft mbH (στο εξής: KFBG). Οι άμεσοι και έμμεσοι μέτοχοι της τελευταίας ως άνω εταιρίας δεν ήταν οι ίδιοι καθ' όλη τη διάρκεια της διαδικασίας που οδήγησε στην έκδοση της επίδικης αποφάσεως, αλλά επρόκειτο πάντοτε για δημόσιες αρχές ή δημόσιους φορείς. Η KFBG κατέχει κατά 100 % μια θυγατρική, την Destinations Management GmbH (στο εξής: DMG), η οποία παρέχει διάφορες υπηρεσίες στον αερολιμένα, μεταξύ άλλων ως σύμβουλος για την προσέλκυση αεροπορικών εταιριών.

11 Στις 22 Ιανουαρίου 2002 συνήφθησαν τέσσερις κρίσιμες για την υπό κρίση υπόθεση συμφωνίες. Πρώτον, η KFBG και η Ryanair συνήψαν συμφωνία αερολιμενικών υπηρεσιών (στο εξής: ΣΑΥ του 2002), η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 27 Ιουνίου 2002 για περίοδο πέντε ετών και προέβλεπε δυνατότητα αυτόματης παρατάσεως για πέντε ακόμη έτη υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Βάσει της συμφωνίας αυτής, η Ryanair δεσμευόταν να παρέχει υπηρεσίες αεροπορικών μεταφορών τουλάχιστον άπαξ ημερησίως μεταξύ του αερολιμένα του Klagenfurt και του αερολιμένα Stansted του Λονδίνου (Ηνωμένο Βασίλειο) και να καταβάλλει στην KFBG ένα κατ' αποκοπήν τέλος ανά πτήση. Επιπλέον, η Ryanair όφειλε να εισπράττει από κάθε αεροπορικό εισιτήριο σταθερό ποσό ανά αναχωρούντα επιβάτη ως τέλη αερολιμένος, καθώς και το τέλος ασφαλείας, και να αποδίδει τα εν λόγω τέλη στον αερολιμένα. Η εν λόγω συμφωνία προέβλεπε επίσης τις υπηρεσίες που ο συγκεκριμένος αερολιμένας έπρεπε να παρέχει στη Ryanair, καθώς και άλλες πληρωμές προς την KFBG, αλλά και τις υποχρεώσεις που αυτή υπείχε.

12 Δεύτερον, η DMG και η Leading Verge.com Ltd (στο εξής: LV), νυν FR Financing (Malta) Ltd, θυγατρική της Ryanair η οποία έκτοτε εκκαθαρίστηκε, συνήψαν συμφωνία για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως (στο εξής: ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της LV), η οποία τέθηκε σε ισχύ την ημέρα της συνάψεώς της και έληξε στις 26 Ιουνίου 2007, με δυνατότητα αυτόματης παρατάσεως για πέντε ακόμη έτη υπό ορισμένες προϋποθέσεις. Δυνάμει της συμβάσεως αυτής, η DMG ανέθεσε στην LV να εκπονήσει προωθητικό σχέδιο, να μεριμνήσει για την παροχή συνδέσμων προς την αρχική ιστοσελίδα της DMG και να αναλάβει ορισμένες δραστηριότητες προωθήσεως έναντι προκαθορισμένης ετήσιας αμοιβής.

13 Τρίτον, οι DMG και AMS συνήψαν συμφωνία για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως (στο εξής: ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS), η οποία τέθηκε σε ισχύ την ημέρα της συνάψεώς της για περίοδο πέντε ετών. Με τη συμφωνία αυτή, η DMG ανέθετε στην AMS, έναντι ετησίων τελών, να ενεργοποιήσει και να διαχειρίζεται στον ιστότοπο www.ryanair.com δύο συνδέσμους προς επιλεγμένους από την DMG ιστοτόπους, οι οποίοι παρουσίαζαν τα αξιοθέατα του ομόσπονδου κράτους της Καρινθίας. Η AMS μπορούσε, σε τιμή που έμελλε να συμφωνηθεί, να παρέχει πρόσθετες υπηρεσίες, εάν τα μέρη λάμβαναν σχετική απόφαση.

14 Τέταρτον, η DMG και η LV συνήψαν τροποποιητική πράξη της ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της LV (στο εξής: τροποποιητική πράξη του 2002 μεταξύ της DMG και της LV), η οποία τέθηκε σε ισχύ την ημέρα της συνάψεώς της, με την οποία τα μέρη συμφώνησαν ότι, όσον αφορά την εν λόγω ΣΥΕΠ, η DMG έπρεπε να καταβάλει πρόσθετη πληρωμή στην LV για περαιτέρω ενισχυμένες δράσεις εμπορικής προωθήσεως κατά τη διάρκεια ισχύος της συμφωνίας μεταξύ της DMG και της LV.

15 Η ΣΑΥ του 2002, η ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της LV όπως τροποποιήθηκε, καθώς και η ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS (από κοινού: συμφωνίες του 2002) έληξαν στις 29 Οκτωβρίου 2005, όταν η Ryanair διέκοψε τις υπηρεσίες αεροπορικής μεταφοράς επιβατών μεταξύ του αερολιμένα του Klagenfurt και του αερολιμένα Stansted του Λονδίνου.

16 Στις 23 Αυγούστου 2006 η KFBG και η Ryanair συνήψαν συμφωνία αερολιμενικών υπηρεσιών (στο εξής: ΣΑΥ του 2006), σχετικά με υπηρεσία αεροπορικής μεταφοράς που επρόκειτο να πραγματοποιείται τρεις φορές την εβδομάδα στον αερολιμένα Stansted του Λονδίνου, μεταξύ 19ης Δεκεμβρίου 2006 και 21ης Απριλίου 2007. Η Ryanair όφειλε να καταβάλλει τα επίσημα αερολιμενικά τέλη του αερολιμένα του Klagenfurt, αλλά της χορηγούνταν κίνητρο ύψους 7,62 ευρώ για κάθε αναχωρούντα επιβάτη, βάσει καθεστώτος παροχής κινήτρων που είχε θεσπίσει η KFBG τον Σεπτέμβριο του 2005.

17 Στις 21 Δεκεμβρίου 2006 η DMG και η AMS συνήψαν συμφωνία για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως, η οποία τέθηκε σε ισχύ στις 28 Φεβρουαρίου 2007 και συνδεόταν με την υποχρέωση της Ryanair να εκτελεί τις πτήσεις που προβλέπονταν από τη συμφωνία που μνημονεύθηκε στην προηγούμενη σκέψη. Με την εν λόγω ΣΥΕΠ, η AMS ανέλαβε την υποχρέωση να παρέχει ετήσιο πρόγραμμα εμπορικής προωθήσεως, με σκοπό, μεταξύ άλλων, την προώθηση του προορισμού Klagenfurt/Καρινθία.

18 Η ΣΑΥ του 2006 και η συμφωνία για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως που συνήφθη στις 21 Δεκεμβρίου 2006 από την DMG και την AMS (από κοινού: συμφωνίες του 2006) είχαν διάρκεια ισχύος έως τις 21 Απριλίου 2007.

19 Στις 11 Οκτωβρίου 2007 η Επιτροπή διαβίβασε στη Δημοκρατία της Αυστρίας καταγγελία την οποία είχε υποβάλει ενώπιόν της ανταγωνιστής της Ryanair στην ευρωπαϊκή αγορά αεροπορικής μεταφοράς επιβατών, ισχυριζόμενος ότι η Ryanair είχε λάβει παράνομες κρατικές ενισχύσεις, ιδίως εκ μέρους του ομόσπονδου κράτους της Καρινθίας, του δήμου Klagenfurt και του αερολιμένα του Klagenfurt, μέσω της KFBG, και ζήτησε συμπληρωματικές πληροφορίες από το εν λόγω κράτος μέλος. Με έγγραφα της 15ης Νοεμβρίου 2010 και της 24ης Μαρτίου 2011, η Επιτροπή ζήτησε πρόσθετες πληροφορίες από τις αυστριακές αρχές. Οι εν λόγω αρχές απάντησαν με έγγραφα της 28ης Ιανουαρίου και της 30ής Μαΐου 2011. Στις 8 Απριλίου 2011 η Επιτροπή ζήτησε επίσης συμπληρωματικές πληροφορίες από τη Ryanair, η οποία τις υπέβαλε στις 4 Ιουλίου 2011. Η Επιτροπή τις διαβίβασε στις αυστριακές αρχές στις 15 Ιουλίου 2011, οι οποίες υπέβαλαν παρατηρήσεις με έγγραφο της 20ής Σεπτεμβρίου 2011.

20 Με έγγραφο της 22ας Φεβρουαρίου 2012, η Επιτροπή ενημέρωσε τις αυστριακές αρχές για την απόφασή της να κινήσει τη διαδικασία του άρθρου 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ προκειμένου να εξετάσει, μεταξύ άλλων, τις συμφωνίες του 2002 με τη Ryanair και τις συμφωνίες του 2006 με τη Ryanair (ΕΕ 2012, C 233, σ. 28).

21 Με έγγραφα της 29ης Μαΐου και της 20ής Ιουλίου 2012, ο δικηγόρος της Ryanair ζήτησε πρόσβαση στον φάκελο της Επιτροπής, αίτημα το οποίο απορρίφθηκε με έγγραφα της 19ης Ιουνίου και της 4ης Οκτωβρίου 2012.

22 Με επιστολή της 28ης Μαΐου 2014, η Επιτροπή ζήτησε από τη Δημοκρατία της Αυστρίας συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με συμφωνία εμπορικής προωθήσεως συναφθείσα μεταξύ του αερολιμένα του Klagenfurt και της Ryanair στις 22 Ιανουαρίου 2002, αίτημα στο οποίο οι αρχές του εν λόγω κράτους μέλους απάντησαν στις 11 Ιουνίου 2014.

23 Στις 23 Ιουλίου 2014 η Επιτροπή αποφάσισε να επεκτείνει τη διαδικασία εξετάσεως (ΕΕ 2014, C 348, σ. 36).

24 Με την επίδικη απόφαση, η Επιτροπή έκρινε, μεταξύ άλλων, ότι, με τις συμφωνίες του 2002 και του 2006 (στο εξής: επίδικες συμφωνίες), η Δημοκρατία της Αυστρίας χορήγησε στη Ryanair, στην LV και στην AMS ενισχύσεις παράνομες και ασυμβίβαστες με την εσωτερική αγορά. Καθόρισε τα ανακτήσιμα ποσά ενισχύσεως λαμβάνοντας υπόψη το αρνητικό τμήμα, για καθένα από τα έτη κατά τα οποία εφαρμόζονταν οι επίμαχες συμφωνίες, των ετήσιων προβλέψιμων πρόσθετων ροών κατά τον χρόνο συνάψεως των επίμαχων συμφωνιών. Έκρινε δε ότι το ύψος των ενισχύσεων που περιέχονταν στις συμφωνίες του 2002 και του 2006 ανερχόταν στο προσωρινό ποσό, αντιστοίχως, των 1 827 267 ευρώ και των 141 326 ευρώ, διαπίστωση στην οποία κατέληξε στα άρθρα 5 και 6 της επίδικης αποφάσεως. Τα άρθρα 9 έως 11 της επίδικης αποφάσεως επιβάλλουν στη Δημοκρατία της Αυστρίας την υποχρέωση να προβεί στην ανάκτηση των ανωτέρω ενισχύσεων.

Η διαδικασία ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση

25 Με δικόγραφο το οποίο κατέθεσαν στη Γραμματεία του Γενικού Δικαστηρίου στις 18 Ιουλίου 2018, η Ryanair, η AMS και η FR Financing (Malta) Ltd (στο εξής, από κοινού: Ryanair κ.λπ.) άσκησαν προσφυγή ζητώντας την ακύρωση των άρθρων 5 και 6 της επίδικης αποφάσεως, καθώς και των άρθρων 9 έως 11 αυτής, καθόσον τις αφορούν. Προς στήριξη της προσφυγής τους, οι προαναφερθείσες εταιρίες προέβαλαν έξι λόγους ακυρώσεως. Επιπλέον, στις 24 Αυγούστου 2018 κατέθεσαν αίτημα λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας, ζητώντας

από την Επιτροπή να προσκομίσει ορισμένα έγγραφα, και προσκόμισαν, στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, δύο έγγραφα ως συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία (στο εξής: συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία).

26 Με την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, κατ' αρχάς, ότι τα προσκομισθέντα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία ήταν απαράδεκτα για τον λόγο ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν είχαν δικαιολογήσει, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, την καθυστερημένη προσκόμισή τους. Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε όλους τους προβληθέντες λόγους ακυρώσεως ως αβάσιμους και, κατά συνέπεια, την προσφυγή στο σύνολό της, αποφασίζοντας ότι δεν συνέτρεχε λόγος να γίνει δεκτό το αίτημα λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που είχε υποβληθεί ενώπιόν του, καθότι, βάσει των εγγράφων που επισύναψαν οι διάδικοι στα δικόγραφά τους καθώς και των απαντήσεών τους στις γραπτές και προφορικές ερωτήσεις του, είχε ήδη διαφωτιστεί επαρκώς ώστε να αποφανθεί επί της προσφυγής. Τέλος, το Γενικό Δικαστήριο καταδίκασε τις Ryanair κ.λπ. στα δικαστικά έξοδα.

Τα αιτήματα των διαδίκων ενώπιον του Δικαστηρίου

27 Οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο:

– να αναιρέσει την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση,

– να ακυρώσει τα άρθρα 5 και 6 της επίδικης αποφάσεως, καθώς και τα άρθρα 9 έως 11 αυτής, καθόσον τις αφορούν, ή, επικουρικώς, να αναπέμψει την υπόθεση στο Γενικό Δικαστήριο προς επανεξέταση, και

– εν πάση περιπτώσει, να καταδικάσει την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα αμφοτέρων των βαθμών δικαιοδοσίας.

28 Η Επιτροπή ζητεί από το Δικαστήριο να απορρίψει την αίτηση αναιρέσεως και να καταδικάσει τις αναιρεσείουσες στα δικαστικά έξοδα.

Επί της αιτήσεως αναιρέσεως

29 Οι αναιρεσείουσες προβάλλουν τέσσερις λόγους αναιρέσεως. Με τον πρώτο λόγο προβάλλεται εσφαλμένη απόρριψη των συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων ως απαράδεκτων. Με τον δεύτερο λόγο προβάλλεται εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 17 του κανονισμού 2015/1589 και εσφαλμένη εφαρμογή του άρθρου 296 ΣΛΕΕ. Με τον τρίτο λόγο προβάλλεται παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς του όσον αφορά το κατά πόσον η Επιτροπή είχε εφαρμόσει νομίμως το κριτήριο του ιδιώτη επιχειρηματία υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς. Με τον τέταρτο λόγο προβάλλεται, κατ' ουσίαν, νομικό σφάλμα στο οποίο φέρεται να υπέπεσε το Γενικό Δικαστήριο στο πλαίσιο της εκτιμήσεώς του όσον αφορά τον καθορισμό του ποσού των προς ανάκτηση ενισχύσεων, όπως αυτός έγινε με την επίδικη απόφαση.

Επί του πρώτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

30 Με τον πρώτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι στις σκέψεις 58 έως 63 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον απέρριψε ως απαράδεκτα τα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισαν οι αναιρεσείουσες στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, ήτοι μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας, η οποία έλαβε χώρα στις 26 Φεβρουαρίου 2019, αλλά πριν από την περάτωση της προφορικής διαδικασίας, η οποία έλαβε χώρα στις 14 Ιανουαρίου 2021, για τον λόγο ότι δεν είχαν δικαιολογήσει, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, την καθυστερημένη προσκόμιση των στοιχείων.

31 Οι αναιρεσείουσες διευκρινίζουν ότι τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία, τα οποία κατ' αυτές αποδεικνύουν ότι η επίδικη απόφαση ενείχε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως που δικαιολογούσε την εν μέρει ακύρωσή της, συνίσταντο, όσον αφορά το πρώτο εξ αυτών, σε πίνακα με εκτιμήσεις των εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες ανά αναχωρούντα επιβάτη στο πλαίσιο των επίδικων συμφωνιών, τον οποίο είχε προσκομίσει ο αερολιμένας του Klagenfurt στην Επιτροπή στο πλαίσιο της επίσημης διαδικασίας έρευνας (στο εξής: πίνακας εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες). Το δεύτερο αποδεικτικό στοιχείο ήταν το πλήρες κείμενο μιας παραγράφου που περιέχεται σε έκθεση του οικονομικού συμβούλου της Ryanair, της 3ης Νοεμβρίου 2014, από την οποία προκύπτουν στοιχεία σχετικά με τον υπολογισμό του οριακού κόστους τα οποία είχαν απαλειφθεί από το συνημμένο στο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο κείμενο της εκθέσεως αυτής (στο εξής: στοιχεία σχετικά με το κόστος).

32 Όπως επισημαίνουν οι αναιρεσείουσες, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου προέβαλαν ότι όσον αφορά τον πίνακα των εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες δεν θα μπορούσαν εκ των πραγμάτων να τον είχαν προσκομίσει σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, δεδομένου ότι τότε δεν βρισκόταν στην κατοχή τους, ότι τα αιτήματά τους περί παροχής προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής είχαν απορριφθεί, ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν απάντησε στο αίτημά τους περί λήψεως μέτρου της διαδικασίας και ότι η συνεργασία του αερολιμένα του Klagenfurt προκειμένου να τους προσκομισθεί το εν λόγω έγγραφο παρεμποδίστηκε από διάφορους παράγοντες, συμπεριλαμβανόμενης της κρίσεως που συνδέεται με την πανδημία της COVID-19. Όσον αφορά τα δεδομένα σχετικά με το κόστος, δεν ήταν κατά τις αναιρεσείουσες ούτε αναγκαία ούτε ενδεδειγμένη η προσκόμισή τους σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, καθότι η σημασία των επίμαχων δεδομένων, τα οποία αρχικώς είχαν απαλειφθεί, κατέστη εμφανής μόνον κατά την εξέταση του πίνακα των εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες. Επομένως, το χρονικό σημείο προσκομίσεως των συγκεκριμένων δεδομένων συνδεόταν με τον χρόνο προσκομίσεως του εν λόγω πίνακα.

33 Στο πλαίσιο αυτό, το Γενικό Δικαστήριο παραβίασε, κατά τις αναιρεσείουσες, πρώτον, τις νομικές αρχές στις οποίες στηρίζεται το άρθρο 85, παράγραφοι 1 έως 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, όπως αυτές έχουν προσδιοριστεί στη νομολογία του Δικαστηρίου, ήτοι την αρχή της εκατέρωθεν ακροάσεως, την αρχή της ισότητας των όπλων, το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη και την ορθή απονομή της δικαιοσύνης. Συγκεκριμένα, η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν περιέχει κατά τις αναιρεσείουσες καμία διευκρίνιση ως προς τον τρόπο με τον οποίο, ή τον λόγο για τον οποίον, η αποδοχή των επίμαχων αποδεικτικών στοιχείων ως παραδεκτών θα έθιγε τις προαναφερθείσες αρχές ή θα παρακώλυε την ικανότητα του Γενικού Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της υποθέσεως εντός ευλόγου χρόνου. Αντιθέτως, από την αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση προκύπτει ότι οι προαναφερθείσες αρχές τηρήθηκαν, δεδομένου ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα, τόσο κατά

την επ' ακροατηρίου συζήτηση όσο και στις γραπτές παρατηρήσεις που υποβλήθηκαν ακολούθως, να λάβει θέση επί των συγκεκριμένων αποδεικτικών στοιχείων και των δυνητικών επιπτώσεών τους στη νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως.

34 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο, αφενός, όπως υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, δεν έλαβε υπόψη τη νομολογία κατά την οποία η καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων από διάδικο δύναται να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι ο διάδικος αυτός δεν μπορούσε να έχει προηγουμένως στη διάθεσή του τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία, οι δε αναιρεσείουσες παραπέμπουν συναφώς στην απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2020, BP κατά FRA (C-669/19 P, EU:C:2020:713, σκέψη 41). Αφετέρου, το Γενικό Δικαστήριο φέρεται να μην έλαβε υπόψη του τη νομολογία κατά την οποία, κατά την εκτίμηση του κατά πόσον είναι δικαιολογημένη η καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων, πρέπει να εξακριβώνεται εάν τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνονταν ήδη στον φάκελο στον οποίο βασίζεται η προσβαλλόμενη απόφαση, με αποτέλεσμα να μη συντρέχει λόγος αποκλεισμού τους, οι δε αναιρεσείουσες παραπέμπουν συναφώς στις αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου της 14ης Μαρτίου 2018, Crocs κατά EUIPO – Gifi Diffusion (Υποδήματα) (T-651/16, EU:T:2018:137, σκέψη 17), και της 7ης Ιουνίου 2018, Schmid κατά EUIPO – Landeskammer für Land- und Forstwirtschaft in Steiermark (Steirisches Kürbiskernöl) (T-72/17, EU:T:2018:335, σκέψη 23). Πλην όμως, εν προκειμένω, οι αναιρεσείουσες δεν είχαν, όπως ισχυρίζονται, στην κατοχή τους τον πίνακα των εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας και τα επίμαχα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία περιλαμβάνονταν στον φάκελο της Επιτροπής.

35 Οι πρόσθετες απαιτήσεις τις οποίες επιδιώκει, κατά τις αναιρεσείουσες, να επιβάλει το Γενικό Δικαστήριο, όπως η προσκόμιση αλληλογραφίας μεταξύ των Ryanair κ.λπ., αφενός, και του αερολιμένα του Klagenfurt, αφετέρου, στερούνται νομικής βάσεως, δεδομένου ότι η δυνατότητα του Γενικού Δικαστηρίου να κρίνει ως παραδεκτά αποδεικτικά στοιχεία βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του δεν υπόκειται στην υποχρέωση «προσκομίσεως δικαιολογητικών». Συγκεκριμένα, από τη νομολογία προκύπτει ότι η παράθεση αιτιολογίας ενδέχεται να αρκεί για να δικαιολογήσει την εκπρόθεσμη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων.

36 Η Επιτροπή προβάλλει ότι ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

37 Κατ' αρχάς, υπενθυμίζεται ότι η εξέταση από το Γενικό Δικαστήριο του παραδεκτού των αποδεικτικών στοιχείων που του προσκομίζονται και των προτεινόμενων αποδεικτικών μέσων που του υποβάλλονται συνιστά νομικό ζήτημα το οποίο υπόκειται, ως εκ τούτου, στον έλεγχο του Δικαστηρίου στο πλαίσιο αναιρέσεως (πρβλ. απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2020, BP κατά FRA, C-669/19 P, EU:C:2020:713, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

38 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του πρώτου λόγου αναιρέσεως, του οποίου η επιχειρηματολογία εκτέθηκε στη σκέψη 33 της παρούσας αποφάσεως, υπογραμμίζεται ότι, κατά το άρθρο 76, στοιχείο στ′, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το δικόγραφο της προσφυγής πρέπει να περιέχει τα αποδεικτικά στοιχεία και τα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα και ότι, όπως διευκρινίζει το άρθρο 85, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, τα αποδεικτικά στοιχεία και τα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα προσκομίζονται στο πλαίσιο της πρώτης ανταλλαγής υπομνημάτων.

39 Επιπλέον, κατά την παράγραφο 2 του προαναφερθέντος άρθρου 85, οι κύριοι διάδικοι μπορούν προς υποστήριξη της επιχειρηματολογίας τους να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα και με τα υπομνήματα απαντήσεως και ανταπαντήσεως, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή. Το άρθρο 85, παράγραφος 3, προσθέτει ότι, κατ' εξαίρεση, οι κύριοι διάδικοι μπορούν επίσης να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα πριν από την περάτωση της προφορικής διαδικασίας ή πριν από την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της διαφοράς χωρίς διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή.

40 Η παράγραφος 4 του άρθρου 85 προβλέπει ότι, με την επιφύλαξη της αποφάσεως του Γενικού Δικαστηρίου επί του παραδεκτού των προσκομιζομένων αποδεικτικών στοιχείων ή των προτεινόμενων αποδεικτικών μέσων δυνάμει των ως άνω παραγράφων 2 και 3, παρέχεται στους λοιπούς διαδίκους η δυνατότητα να λάβουν θέση επ' αυτών.

41 Όσον αφορά τις διατάξεις του προϊσχύσαντος Κανονισμού Διαδικασίας του Πρωτοδικείου των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων της 2ας Μαΐου 1991 (ΕΕ 1991, L 136, σ. 1), οι οποίες είναι ανάλογες προς τους κανόνες αρχής που περιλαμβάνονται πλέον στο άρθρο 76, στοιχείο στ', και στο νυν ισχύον άρθρο 85, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι οι διατάξεις αυτές, οι οποίες διευκρινίζουν το στάδιο της διαδικασίας κατά το οποίο πρέπει να προσκομίζονται τα αποδεικτικά μέσα, λαμβάνουν υπόψη τις αρχές της εκατέρωθεν ακροάσεως και της ισότητας των όπλων, καθώς και το δικαίωμα σε δίκαιη δίκη, προς εξασφάλιση της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Πράγματι, καθόσον επιβάλλουν στους διαδίκους να γνωστοποιούν τα προτεινόμενα αποδεικτικά μέσα με την κατάθεση του δικογράφου της προσφυγής ή του υπομνήματος απαντήσεως, σκοπούν στην πληροφόρηση των άλλων διαδίκων για τα αποδεικτικά στοιχεία που κατατέθηκαν προς στήριξη των προβαλλομένων θέσεων και στην παροχή προς αυτούς της δυνατότητας να συντάξουν ένα χρήσιμο υπόμνημα αντικρούσεως ή απαντήσεως, σύμφωνα με τις εν λόγω αρχές και το εν λόγω δικαίωμα. Επίσης, το Δικαστήριο έχει επισημάνει ότι η κατάθεση των αποδεικτικών στοιχείων και των προτεινομένων αποδεικτικών μέσων στο πρώτο στάδιο της διαδικασίας δικαιολογείται από τον σκοπό της ορθής απονομής της δικαιοσύνης, καθόσον επιτρέπει, με την ταχεία συμπλήρωση της δικογραφίας, την εξέταση της υποθέσεως εντός εύλογης προθεσμίας (πρβλ. απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-243/04 P, EU:C:2005:238, σκέψη 30).

42 Επιπροσθέτως, όσον αφορά τη διάταξη του προαναφερθέντος προϊσχύσαντος Κανονισμού Διαδικασίας η οποία περιλαμβάνεται πλέον, κατ' ουσίαν, στο άρθρο 85, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο έχει διευκρινίσει ότι αυτή αντικατοπτρίζει επίσης την απαίτηση περί δίκαιης διαδικασίας και, ειδικότερα, περί προστασίας των δικαιωμάτων άμυνας, καθόσον επιτρέπει πρόταση αποδεικτικών στοιχείων πέραν των περιπτώσεων που μνημονεύονται πλέον στο άρθρο 76, στοιχείο στ', και στο άρθρο 85, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου (πρβλ. απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-243/04 P, EU:C:2005:238, σκέψη 32).

43 Εξάλλου, όσον αφορά τις διατάξεις των παραγράφων 1, 2 και 4 του άρθρου 85 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το Δικαστήριο έχει επίσης κρίνει ότι, μολονότι, σύμφωνα με τον κανόνα περί προθεσμιών του άρθρου 85, παράγραφος 1, του εν λόγω Κανονισμού, οι διάδικοι οφείλουν να αιτιολογούν την καθυστερημένη προσκόμιση νέων αποδεικτικών στοιχείων ή την καθυστερημένη πρόταση νέων αποδεικτικών μέσων, ο δικαστής της Ένωσης έχει την εξουσία να ελέγξει το βάσιμο του λόγου της καθυστερημένης προσκομίσεως των εν λόγω

αποδεικτικών στοιχείων ή προτάσεως αποδεικτικών μέσων και, αναλόγως της περιπτώσεως, το περιεχόμενο των εν λόγω αποδεικτικών μέσων, καθώς και, αν η καθυστερημένη προσκόμιση των αποδεικτικών μέσων δεν δικαιολογείται επαρκώς κατά νόμον ή δεν είναι τεκμηριωμένη, την εξουσία να τα απορρίψει. Η καθυστερημένη προσκόμιση ή πρόταση, αντιστοίχως, αποδεικτικών στοιχείων ή μέσων από διάδικο μπορεί να δικαιολογηθεί εάν ο εν λόγω διάδικος δεν μπορούσε να έχει προηγουμένως στη διάθεσή του τα εν λόγω αποδεικτικά στοιχεία ή εάν η καθυστερημένη προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του αντιδίκου συμπληρώνει τη δικογραφία κατά τρόπον ο οποίος να διασφαλίζει την τήρηση της αρχής της αντιμωλίας (απόφαση της 16ης Σεπτεμβρίου 2020, BP κατά FRA, C-669/19 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2020:713, σκέψη 41).

44 Οι αρχές αυτές, οι οποίες απορρέουν από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 41 έως 43 της παρούσας αποφάσεως, ισχύουν, κατά μείζονα λόγο, για τα προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία και τα προταθέντα αποδεικτικά μέσα βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Ειδικότερα, η διάταξη αυτή δεν συνιστά, όπως η παράγραφος 2 του προαναφερθέντος άρθρου, απλή παρέκκλιση από τον γενικό κανόνα που ορίζεται στην παράγραφο 1, αλλά εξαίρεση από τον κανόνα αρχής και από την παρέκκλιση που προβλέπονται, αντίστοιχα, στις εν λόγω παραγράφους 1 και 2, δεδομένου ότι η δυνατότητα που προβλέπεται στην παράγραφο 3 παρέχεται, σύμφωνα με το ίδιο το γράμμα της διατάξεως αυτής, μόνον κατ' εξαίρεση (πρβλ. αποφάσεις της 14ης Απριλίου 2005, Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-243/04 P, EU:C:2005:238, σκέψη 33, και της 16ης Σεπτεμβρίου 2020, BP κατά FRA, C-669/19 P, EU:C:2020:713, σκέψη 47) και, επομένως, η εφαρμογή της προϋποθέτει ότι έχει αποδειχθεί η συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων (πρβλ. απόφαση της 11ης Σεπτεμβρίου 2019, HX κατά Συμβουλίου, C-540/18 P, EU:C:2019:707, σκέψη 67).

45 Από την προμνημονευθείσα νομολογία προκύπτει ότι είναι η εφαρμογή των κανόνων διεξαγωγής των αποδείξεων του άρθρου 85 του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου που καθιστά δυνατή τη διασφάλιση της τηρήσεως των αρχών της εκατέρωθεν ακροάσεως ή της ισότητας των όπλων, του δικαιώματος σε δίκαιη δίκη ή, ακόμη, της ορθής απονομής της δικαιοσύνης. Κατά συνέπεια, δεν είναι δυνατόν το Γενικό Δικαστήριο, εφαρμόζοντας τον κανόνα που προβλέπει το άρθρο 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του, να παραγνώρισε τις εν λόγω αρχές και τα εν λόγω δικαιώματα, τούτο δε ακόμα και καθόσον έκρινε ότι τα συμπληρωματικά αποδεικτικά στοιχεία ήταν απαράδεκτα λόγω του ότι η καθυστερημένη προσκόμισή τους δεν είχε δικαιολογηθεί επαρκώς κατά νόμον (βλ., κατ' αναλογίαν, απόφαση της 14ης Απριλίου 2005, Γάκη-Κακούρη κατά Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης, C-243/04 P, EU:C:2005:238, σκέψη 34).

46 Επίσης, προκύπτει από την προμνημονευθείσα νομολογία ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν ήταν υποχρεωμένο να αιτιολογήσει ειδικώς την απόρριψη των συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων υπό το πρίσμα καθεμιάς από τις εν λόγω αρχές και καθενός από τα εν λόγω δικαιώματα ή της ικανότητάς του να εκδικάσει την υπόθεση εντός εύλογης προθεσμίας, δεδομένου ότι η αιτιολογία αυτή είναι συμφυής με την εφαρμογή της εν λόγω διατάξεως του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου. Για τον ίδιο λόγο, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ούτε ότι το Γενικό Δικαστήριο υποχρεούται, κατ' αρχήν, να κρίνει ως παραδεκτά εκπροθέσμως προσκομισθέντα αποδεικτικά στοιχεία, εκτός αν τεκμηριώσει ότι η απόρριψή τους είναι αναγκαία για τη διασφάλιση της τηρήσεως των ίδιων αρχών και δικαιωμάτων.

47 Συναφώς, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν να αντλήσουν κανένα λυσιτελές επιχείρημα από το γεγονός ότι η Επιτροπή είχε τη δυνατότητα να λάβει θέση ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου επί των συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων και των δυνητικών επιπτώσεών τους στη

νομιμότητα της επίδικης αποφάσεως. Πράγματι, το γεγονός αυτό απλώς αντικατοπτρίζει την ορθή εφαρμογή, εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, του άρθρου 85, παράγραφος 4, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο προβλέπει εξάλλου ρητώς ότι το γεγονός ότι παρέχεται στους λοιπούς διαδίκους η δυνατότητα να λάβουν θέση επί των προσκομιζόμενων αποδεικτικών στοιχείων ή επί των αποδεικτικών μέσων που προτάθηκαν δυνάμει, μεταξύ άλλων, της παραγράφου 3 του άρθρου αυτού δεν προδικάζει την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου επί του παραδεκτού τους.

48 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

49 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του λόγου αυτού, του οποίου η επιχειρηματολογία εκτέθηκε στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, αφενός, είναι αληθές ότι, όπως υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, και σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 43 και 44 της παρούσας αποφάσεως, η καθυστερημένη προσκόμιση από διάδικο αποδεικτικών στοιχείων ή η καθυστερημένη πρόταση αποδεικτικών μέσων δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου μπορεί, μεταξύ άλλων, να δικαιολογηθεί από το γεγονός ότι ο εν λόγω διάδικος δεν μπορούσε να έχει προηγουμένως στη διάθεσή του τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία. Εντούτοις, αφενός, σύμφωνα με την ίδια νομολογία, το Γενικό Δικαστήριο έχει την εξουσία να μη λάβει υπόψη τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία αν κρίνει ότι η καθυστερημένη προσκόμιση δεν δικαιολογείται επαρκώς κατά νόμον ή δεν είναι τεκμηριωμένη και, αφετέρου, η εφαρμογή της παραγράφου 3 προϋποθέτει ότι έχει αποδειχθεί η συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων.

50 Εν προκειμένω, στις σκέψεις 59 έως 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο εξέτασε τις περιστάσεις που είχαν επικαλεστεί ενώπιόν του οι Ryanair κ.λπ. προκειμένου να αποδείξουν το παραδεκτό των συμπληρωματικών αποδεικτικών στοιχείων και, στη σκέψη 63 της αποφάσεως αυτής, όπως είχε ήδη επισημάνει στη σκέψη 58 της αποφάσεως, κατέληξε ότι έπρεπε να γίνει δεκτό ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν είχαν προσκομίσει στοιχεία ικανά να δικαιολογήσουν, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, την καθυστερημένη προσκόμιση, στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, ήτοι τέσσερις ημέρες πριν από την ενώπιόν του επ' ακροατηρίου συζήτηση, των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων, λόγος για τον οποίον τα στοιχεία αυτά κρίθηκαν απαράδεκτα.

51 Συναφώς, όσον αφορά τον πίνακα εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 59 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι ούτε το αίτημα προς την Επιτροπή στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας ούτε το αίτημα λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που υποβλήθηκε στο Γενικό Δικαστήριο τον Αύγουστο του 2018 διασφάλιζαν στις Ryanair κ.λπ. την πρόσβαση στα ζητηθέντα στοιχεία. Επίσης, διαπίστωσε ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν είχαν εκθέσει τους λόγους που τις εμπόδισαν να προβούν, συγχρόνως, στα αναγκαία διαβήματα προς τον αερολιμένα του Klagenfurt για να τους παρασχεθεί πρόσβαση στα στοιχεία του διοικητικού φακέλου, στα οποία περιλαμβανόταν ο επίμαχος πίνακας.

52 Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε, στη σκέψη 60 της εν λόγω αποφάσεως, ότι οι εξηγήσεις των Ryanair κ.λπ. που αντλήθηκαν από τις συνέπειες της επιδημίας COVID-19 για την εύρυθμη λειτουργία του οικείου αερολιμένα ήταν αόριστες και μη επαληθεύσιμες και, επομένως, δεν αρκούσαν αφ' εαυτών για να αποδείξουν την ύπαρξη τόσο μεγάλης δυσχέρειας συλλογής πληροφοριών από τον εν λόγω αερολιμένα που να δικαιολογεί την καθυστερημένη υποβολή,

ήτοι λίγες ημέρες πριν από την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ενός εγγράφου το οποίο, όπως επιβεβαίωσαν οι Ryanair κ.λπ., είχε τεθεί στη διάθεση της Επιτροπής από τις αυστριακές αρχές πολλά έτη νωρίτερα, κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας.

53 Επιπροσθέτως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, ακόμα κι αν υποτεθεί ότι η αναφορά της Επιτροπής στον πίνακα των εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες στο υπόμνημα ανταπαντήσεως μπορούσε να δικαιολογήσει την καθυστερημένη προσκόμιση αυτού του πίνακα, το εν λόγω υπόμνημα κατατέθηκε στις 25 Φεβρουαρίου 2019, ήτοι πολύ πριν από την κρίση που συνδέεται με την επιδημία της COVID-19. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν είχαν προσκομίσει «κανένα στοιχείο το οποίο να προέρχεται, για παράδειγμα, από την αλληλογραφία των εν λόγω εταιριών με τις αρμόδιες υπηρεσίες του [αεροδρομίου του Klagenfurt], προκειμένου να δικαιολογήσουν την προσκόμιση του [επίμαχου πίνακα] στις 25 Σεπτεμβρίου 2020, ήτοι δεκαοκτώ μήνες μετά την κατάθεση του υπομνήματος ανταπαντήσεως της Επιτροπής».

54 Αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, επικαλούμενες αποκλειστικώς και μόνον τα στοιχεία αυτά, οι Ryanair κ.λπ. δεν απέδειξαν επαρκώς κατά νόμον την ύπαρξη περιστάσεων που να δικαιολογούν το παραδεκτό του πίνακα εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες βάσει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, περιστάσεων αντλούμενων εν προκειμένω από την αδυναμία τους να έχουν τον πίνακα στη διάθεσή τους σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας, λαμβανομένου υπόψη του χαρακτήρα της παραγράφου 3 ως εξαιρέσεως στο καθεστώς διεξαγωγής των αποδείξεων ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου.

55 Κατ' αρχάς, λαμβανομένων υπόψη των διατάξεων του κανονισμού (ΕΚ) 659/1999 του Συμβουλίου, της 22ας Μαρτίου 1999, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του άρθρου [108 ΣΛΕΕ] (ΕΕ 1999, L 83, σ. 1), ο οποίος ήταν σε ισχύ όταν υποβλήθηκαν οι αιτήσεις παροχής προσβάσεως στον φάκελο της Επιτροπής, καθώς και της ήδη πάγιας νομολογίας του Δικαστηρίου όσον αφορά τη μη ύπαρξη δικαιώματος προσβάσεως των ενδιαφερομένων στον διοικητικό φάκελο της Επιτροπής στο πλαίσιο της διαδικασίας ελέγχου που κινήθηκε σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 2, ΣΛΕΕ, είτε βάσει του εν λόγω κανονισμού είτε, κατ' αρχήν, στο πλαίσιο του κανονισμού 1049/2001 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 30ής Μαΐου 2001, για την πρόσβαση του κοινού στα έγγραφα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου, του Συμβουλίου και της Επιτροπής (ΕΕ 2001, L 145, σ. 43), πλην περιπτώσεως αντίκρουσης του γενικού τεκμηρίου προσβολής του σκοπού έρευνας (πρβλ. απόφαση της 29ης Ιουνίου 2010, Επιτροπή κατά Technische Glaswerke Ilmenau, C-139/07 P, EU:C:2010:376, σκέψεις 54 έως 62 και 67 έως 70), το Γενικό Δικαστήριο δικαιολογημένα έκρινε ότι οι εν λόγω αιτήσεις δεν αποτελούσαν στοιχεία επαρκή για να αποδείξουν ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν μπορούσαν να έχουν στη διάθεσή τους τον επίμαχο πίνακα σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας. Επομένως, ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι η απόρριψη των αιτήσεων αυτών δεν αρκούσε για να αποδειχθεί η αδυναμία των αναιρεσειουσών να έχουν στη διάθεσή τους τον επίμαχο πίνακα σε προγενέστερο στάδιο της διαδικασίας και ότι, ελλείψει εξηγήσεων ως προς τον λόγο για τον οποίο δεν υπήρξε άμεση επαφή με τον αερολιμένα του Klagenfurt σε προγενέστερο στάδιο, η αρνητική αυτή έκβαση δεν μπορούσε να δικαιολογήσει επαρκώς κατά νόμον, κατά την έννοια του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, το παραδεκτό του επίμαχου πίνακα.

56 Εν συνεχεία, λαμβανομένου υπόψη του χρονικού διαστήματος άνω του ενός έτους που μεσολάβησε μεταξύ της ημερομηνίας καταθέσεως του υπομνήματος ανταπαντήσεως και της επελεύσεως των συνεπειών της επιδημίας COVID-19 στην Ευρωπαϊκή Ένωση, είναι επίσης βάσιμη η διαπίστωση του Γενικού Δικαστηρίου, στη σκέψη 61 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, όσον αφορά την επιχειρηματολογία των Ryanair κ.λπ. σχετικά με τις συνέπειες αυτές. Συναφώς, λαμβανομένης υπόψη της επιχειρηματολογίας των αναιρεσειουσών που εκτέθηκε στη σκέψη 35 της παρούσας αποφάσεως, πρέπει να προστεθεί ότι το Γενικό Δικαστήριο, στη σκέψη 61, δεν επέβαλε καμία πρόσθετη απαίτηση πέραν εκείνων που απορρέουν από το άρθρο 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του. Όπως προκύπτει από τις σκέψεις 43 και 44 της παρούσας αποφάσεως, ο δικαστής της Ένωσης έχει την εξουσία να ελέγξει το βάσιμο του λόγου της καθυστερήσεως στην προσκόμιση αποδεικτικών στοιχείων. Ως εκ τούτου, στο πλαίσιο αυτό, δύναται να θεωρήσει ότι η δικαιολογία που προβάλλει ένας διάδικος δεν είναι αξιόπιστη, εφόσον ο διάδικος αυτός δεν τεκμηρίωσε τους σχετικούς ισχυρισμούς του με κανένα έγγραφο αποδεικτικό στοιχείο, καίτοι ήταν σε θέση να το πράξει.

57 Τέλος, όσον αφορά το αίτημα λήψεως μέτρου οργανώσεως της διαδικασίας που υποβλήθηκε στο Γενικό Δικαστήριο, ήταν εξίσου προφανές ότι, ελλείψει οποιασδήποτε υποχρεώσεως του Γενικού Δικαστηρίου να αποδεχθεί ένα τέτοιο αίτημα, το συγκεκριμένο αίτημα είχε υπέρμετρα αβέβαιη έκβαση ώστε να μπορούν οι Ryanair κ.λπ. να στηριχθούν λυσιτελώς στην εν λόγω δικονομική πράξη προκειμένου να λάβουν τον επίμαχο πίνακα, και επομένως ούτε η επίκλησή του ούτε η επίκληση της σχετικής εκκρεμότητας αρκούσε για να αποδειχθεί η συνδρομή περιστάσεων που να δικαιολογούν επαρκώς κατά νόμον την καθυστέρηση στην προσκόμισή του και, κατά συνέπεια, το παραδεκτό του κατ' εφαρμογήν του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου.

58 Όσον αφορά τα σχετικά με το κόστος στοιχεία, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 62 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η παράγραφος που περιείχε τα στοιχεία αυτά περιλαμβανόταν σε μελέτη του οικονομικού συμβούλου της Ryanair η οποία είχε εκπονηθεί για τις Ryanair κ.λπ. τον Νοέμβριο του 2014, και ότι οι προαναφερθείσες εταιρίες δεν κατόρθωσαν να αποδείξουν τον λόγο για τον οποίο δεν είχαν επισυνάψει το συγκεκριμένο έγγραφο στο δικόγραφο της προσφυγής τους ή στο υπόμνημά τους απαντήσεως. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι το επιχείρημα των αναιρεσειουσών που αντλείται από τον «άρρηκτο σύνδεσμο» μεταξύ της προσκομίσεως των στοιχείων αυτών και της προσκομίσεως του πίνακα εσόδων από μη αεροναυτικές δραστηριότητες δεν μπορούσε να γίνει δεκτό, δεδομένου ότι το ζήτημα του υπολογισμού, από την Επιτροπή, των πρόσθετων λειτουργικών δαπανών που θα μπορούσε να αναμένει ο αερολιμένας του Klagenfurt είχε ήδη προβληθεί από τις Ryanair κ.λπ. στο εισαγωγικό της δίκης δικόγραφο καθώς και στο υπόμνημα απαντήσεως, και τα στοιχεία αυτά βρίσκονταν ήδη, κατά το επίμαχο χρονικό διάστημα, στην κατοχή τους.

59 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω περιστάσεων, τις οποίες οι αναιρεσείουσες δεν αμφισβητούν, και του εξαιρετικού χαρακτήρα που έχει το άρθρο 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, επίσης ορθώς έκρινε το Γενικό Δικαστήριο ότι οι Ryanair κ.λπ. δεν δικαιολόγησαν επαρκώς κατά νόμον την καθυστερημένη προσκόμιση των επίμαχων στοιχείων και, κατά συνέπεια, απέρριψε το πρόσθετο αυτό αποδεικτικό στοιχείο ως απαράδεκτο.

60 Εξάλλου, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν, εν προκειμένω, να αντλήσουν λυσιτελές επιχείρημα από τον τρόπο με τον οποίον αντιμετώπισε το Γενικό Δικαστήριο τα πρόσθετα αποδεικτικά στοιχεία που προσκόμισαν οι κύριοι διάδικοι μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η απόφαση της 15ης Ιουνίου 2022, Qualcomm κατά Επιτροπής (Qualcomm — Πληρωμές λόγω αποκλειστικότητας) (T-235/18, EU:T:2022:358) και την οποία

επικαλέστηκαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ενώπιον του Δικαστηρίου. Πράγματι, όπως επίσης επισήμανε, κατ' ουσίαν, η γενική εισαγγελέας στα σημεία 39 και 40 των προτάσεών της, οι δικαιολογητικοί λόγοι που προβλήθηκαν στη συγκεκριμένη υπόθεση δεν έχουν σχέση με τους προβαλλόμενους εν προκειμένω λόγους.

61 Επιπλέον, η συνδρομή εξαιρετικών περιστάσεων που να δικαιολογούν το παραδεκτό αποδεικτικών στοιχείων τα οποία προσκομίζονται δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου πρέπει εξ ορισμού και κατ' ανάγκην να εκτιμάται κατά περίπτωση, λαμβανομένων υπόψη των ιδιαίτερων περιστάσεων κάθε υποθέσεως.

62 Ως εκ τούτου, το γεγονός ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε, στην υπόθεση επί της οποίας εκδόθηκε η προαναφερθείσα απόφαση, ότι υπό τις συγκεκριμένες περιστάσεις η προσκόμιση πρόσθετων αποδεικτικών στοιχείων μετά την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας δικαιολογούνταν από εξαιρετικές περιστάσεις και ότι, επομένως, τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία έπρεπε να γίνουν δεκτά δυνάμει του άρθρου 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας, δεν αποδεικνύει ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση, η οποία αφορά διαφορετικά πραγματικά περιστατικά και διαφορετικούς δικαιολογητικούς λόγους, ενέχει, συναφώς, σφάλμα.

63 Οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν να αντλήσουν εν προκειμένω λυσιτελές επιχείρημα ούτε από τη σχετική με το δίκαιο των σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης νομολογία, η οποία απορρέει από τις αποφάσεις του Γενικού Δικαστηρίου που παρατέθηκαν στη σκέψη 34 της παρούσας αποφάσεως, δεδομένου ότι οι αποφάσεις αυτές δεν έχουν το περιεχόμενο που τους αποδίδουν οι αναιρεσείουσες.

64 Συγκεκριμένα, στην πρώτη από τις μνημονευθείσες υποθέσεις δεν επρόκειτο για κατεξοχήν αποδεικτικά στοιχεία, αλλά για στοιχεία αντλούμενα από τη νομολογία του δικαστή της Ένωσης καθώς και από τη νομολογία εθνικών ή διεθνών δικαστηρίων, στοιχεία ως προς τα οποία το Γενικό Δικαστήριο είχε ήδη κρίνει ότι δεν μπορεί να απαγορευθεί ούτε στους διαδίκους ούτε στο ίδιο να τα λαμβάνουν υπόψη κατά την ερμηνεία του δικαίου της Ένωσης. Επιπλέον, η αναφορά στο γεγονός ότι τα επίμαχα στοιχεία είχαν ήδη υποβληθεί στο τμήμα προσφυγών του Γραφείου Διανοητικής Ιδιοκτησίας της Ευρωπαϊκής Ένωσης (EUIPO) και εξετάσθηκαν από αυτό έγινε ως εκ περισσού. Όσον αφορά τη δεύτερη από τις εν λόγω αποφάσεις, από τη σκέψη 23 αυτής προκύπτει ότι επίσης ως εκ περισσού το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι τα επίμαχα αποδεικτικά στοιχεία δεν περιλαμβάνονταν στον φάκελο της ενώπιον του τμήματος προσφυγών διαδικασίας, δεδομένου ότι το Γενικό Δικαστήριο τα απέρριψε με το σκεπτικό ότι οι ενδιαφερόμενοι δεν είχαν προβάλει κανέναν δικαιολογητικό λόγο για την καθυστερημένη προσκόμισή τους.

65 Συναφώς, πρέπει ακόμη να υπογραμμιστεί ότι αυτοί οι επάλληλοι συλλογισμοί του Γενικού Δικαστηρίου εξηγούνται από τις ιδιαιτερότητες των ένδικων διαφορών σχετικά με τα δικαιώματα επί των σημάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Συγκεκριμένα, κατά το άρθρο 178, παράγραφος 5, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, από της επιδόσεως του δικογράφου της προσφυγής που κατατέθηκε στο Γενικό Δικαστήριο, το EUIPO διαβιβάζει στο Γενικό Δικαστήριο τον φάκελο της διαδικασίας ενώπιον του τμήματος προσφυγών. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο διαθέτει, ήδη από της επιδόσεως του δικογράφου της προσφυγής, τον φάκελο και το σύνολο των αποδεικτικών στοιχείων που αυτή περιέχει. Τούτο όμως δεν ισχύει στην περίπτωση του διοικητικού φακέλου της Επιτροπής στο πλαίσιο διαδικασίας ελέγχου κρατικής ενισχύσεως.

66 Από τα προεκτεθέντα προκύπτει ότι το δεύτερο σκέλος του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο, και, κατά συνέπεια, πρέπει να απορριφθεί ο πρώτος λόγος αναιρέσεως στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

67 Με τον δεύτερο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, καθόσον έκρινε, αφενός, ότι η Επιτροπή δεν είχε παραβεί την προθεσμία παραγραφής που ίσχυε για την ανάκτηση της ενισχύσεως όσον αφορά την τροποποιητική πράξη του 2002 μεταξύ της DMG και της LV καθώς και όσον αφορά τη ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS και, αφετέρου, ότι η επίδικη απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη ως προς το ζήτημα αυτό, υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την ερμηνεία του άρθρου 17 του κανονισμού 2015/1589 και κατά την εφαρμογή του άρθρου 296 ΣΛΕΕ αντιστοίχως.

68 Κατά πρώτον, οι αναιρεσείουσες βάλλουν κατά των σκέψεων 70 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, υποστηρίζοντας ότι καθιστούν γράμμα κενό το προαναφερθέν άρθρο 17. Κατά τις αναιρεσείουσες, προκύπτει από τις εν λόγω σκέψεις ότι, κατά την εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, ένα αίτημα παροχής πληροφοριών που διατυπώνεται από την Επιτροπή γενικόλογα, μέσω μιας διατύπωσης «πασπαρτού», χωρίς το εν λόγω αίτημα να περιλαμβάνει καμία συγκεκριμένη ένδειξη σχετικά με μέτρο που ενδέχεται να συνιστά κρατική ενίσχυση, ή χωρίς η Επιτροπή να γνωρίζει την ύπαρξη τέτοιου μέτρου για το οποίο θα έτρεχε η προθεσμία παραγραφής, είναι επίσης αρκετό για να διακοπεί αυτή η προθεσμία.

69 Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν συναφώς, πρώτον, ότι αυτό καθεαυτό το γράμμα του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589, στο οποίο γίνεται λόγος για «παράνομη ενίσχυση», επιβάλλει οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών να αφορούν το συγκεκριμένο μέτρο που εξετάζει η Επιτροπή.

70 Δεύτερον, σε προγενέστερες υποθέσεις στις οποίες τα δικαιοδοτικά όργανα της Ένωσης επιβεβαίωσαν ότι μια αίτηση παροχής πληροφοριών της Επιτροπής διακόπτει την προθεσμία παραγραφής, οι επίμαχες αιτήσεις προσδιόριζαν τα συγκεκριμένα μέτρα που εξέταζε η Επιτροπή. Οι αναιρεσείουσες παραπέμπουν, συναφώς, στη διάταξη της 7ης Δεκεμβρίου 2017, Ιρλανδία κατά Επιτροπής (C-369/16 P, EU:C:2017:955, σκέψη 42), και στις αποφάσεις της 26ης Απριλίου 2018, ANGED (C-233/16, EU:C:2018:280, σκέψη 84), της 10ης Απριλίου 2003, Département du Loiret κατά Επιτροπής (T-369/00, EU:T:2003:114, σκέψη 85), και της 22ας Απριλίου 2016, Ιρλανδία και Aughinish Alumina κατά Επιτροπής (T-50/06 RENV II και T-69/06 RENV II, EU:T:2016:227, σκέψεις 3, 7 και 183).

71 Τρίτον, η δεκαετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στο άρθρο 17 του κανονισμού 2015/1589 αποσκοπεί στην κατοχύρωση της ασφάλειας δικαίου και, επομένως, στην προστασία ορισμένων ενδιαφερομένων, μεταξύ των οποίων συγκαταλέγονται το οικείο κράτος μέλος και ο δικαιούχος της ενισχύσεως. Η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση όμως δεν συμβιβάζεται με τον σκοπό αυτόν. Πράγματι, αν η προθεσμία παραγραφής μπορούσε να διακοπεί από αίτηση παροχής πληροφοριών η οποία δεν προσδιορίζει το εξεταζόμενο μέτρο, για παράδειγμα διότι η Επιτροπή αγνοεί ακόμη την ύπαρξή του, η αρχή της ασφάλειας δικαίου θα παραβιαζόταν έναντι του οικείου κράτους μέλους όσον αφορά τα μέτρα που έλαβε και τα οποία μπορούν ακόμη να οδηγήσουν στην ανάκτηση, καθώς και εκείνα που χορήγησε και τα οποία δεν μπορούν πλέον να οδηγήσουν σε ανάκτηση κατ' εφαρμογήν του προαναφερθέντος άρθρου 17.

72 Τέταρτον, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι ενέχουν επίσης νομικό σφάλμα οι εκτιμήσεις του Γενικού Δικαστηρίου στις σκέψεις 77 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, κατά τις οποίες υπήρξε διακοπή της προθεσμίας παραγραφής ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι αιτήσεις

παροχής πληροφοριών της Επιτροπής δεν αφορούσαν ειδικώς την τροποποιητική πράξη του 2002 μεταξύ DMG και LV καθώς και τη ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS, λόγω του ότι οι συμφωνίες αυτές ήταν «άρρηκτα συνδεδεμένες» με άλλες συμφωνίες που προσδιορίζονταν στις προγενέστερες αιτήσεις παροχής πληροφοριών της Επιτροπής. Το γεγονός ότι η Επιτροπή, περατώνοντας την έρευνά της, ισχυρίστηκε ότι ορισμένα μέτρα συνδέονταν μεταξύ τους δεν μπορεί να προσδώσει αναδρομικώς χαρακτήρα πράξεως που διακόπτει την παραγραφή σε αίτηση παροχής πληροφοριών η οποία, κατά τον χρόνο της εκδόσεώς της, δεν είχε τέτοιο χαρακτήρα σύμφωνα με τη νομοθεσία.

73 Κατά δεύτερον, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι, στις σκέψεις 80, 81 και 83 έως 85 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο κακώς έκρινε ότι η Επιτροπή αιτιολόγησε επαρκώς κατά νόμον την επίδικη απόφαση όσον αφορά την προθεσμία παραγραφής ή τη διακοπή της. Δεν αμφισβητείται, κατά τις αναιρεσείουσες, ότι, στο πλαίσιο της έρευνας οι ίδιες είχαν ενημερώσει την Επιτροπή ότι σημαντικό μέρος της φερόμενης ενισχύσεως δεν ήταν, κατά την άποψή τους, ανακτήσιμο, λόγω παρελεύσεως της προθεσμίας παραγραφής. Οι αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 4 της επίδικης αποφάσεως, στις οποίες βασίστηκε το Γενικό Δικαστήριο για να κρίνει ότι η Επιτροπή είχε τηρήσει την υποχρέωσή της αιτιολογήσεως, δεν αναφέρονται στα επιχειρήματα αυτά ούτε καν στην προθεσμία παραγραφής ή στη διακοπή της λόγω των αιτήσεων παροχής πληροφοριών. Το γεγονός ότι η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να απαντήσει σε κάθε ένα από τα επιχειρήματα που προβλήθηκαν ενώπιόν της δεν μπορεί να παράσχει έρεισμα στην κρίση του Γενικού Δικαστηρίου ότι η επίδικη απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη.

74 Προκειμένου να μπορέσουν οι αναιρεσείουσες να ασκήσουν αποτελεσματικά το δικαίωμά τους δικαστικού ελέγχου σε πρώτο βαθμό και για να μπορέσει το Γενικό Δικαστήριο να ασκήσει ορθώς τις ελεγκτικές του εξουσίες, θα έπρεπε να ήταν σε θέση να κατανοήσουν, βάσει απλώς και μόνον του περιεχομένου της επίδικης αποφάσεως, τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή απέρριψε τα επιχειρήματα που οι αναιρεσείουσες είχαν προβάλει κατά την έρευνα όσον αφορά την προθεσμία παραγραφής. Μια τέτοια κατανόηση ήταν, όπως προβάλλεται, αδύνατη μόνον από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 4 της επίδικης αποφάσεως, οι οποίες δεν μνημονεύουν τον μοναδικό σχετικό λόγο, ήτοι το γεγονός ότι οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών για τις οποίες γίνεται λόγος στις εν λόγω αιτιολογικές σκέψεις είχαν διακόψει την προθεσμία παραγραφής.

75 Κατά την Επιτροπή, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως είναι αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

76 Όσον αφορά το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως, το οποίο αφορά φερόμενη παράβαση του άρθρου 17 του κανονισμού 2015/1589 στις σκέψεις 70 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επισημαίνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε, στις σκέψεις 70 και 71 της αποφάσεως αυτής, το περιεχόμενο του οικείου άρθρου και της σχετικής νομολογίας του Γενικού Δικαστηρίου, επισήμανε, στη σκέψη 72 της αποφάσεως, ότι, εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η δεκαετής προθεσμία παραγραφής που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του άρθρου αυτού άρχισε στις 9 Αυγούστου 2002.

77 Στη συνέχεια, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 73 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι η καταγγελία που διαβιβάστηκε με το έγγραφο της 11ης Οκτωβρίου 2007 της Επιτροπής στις αυστριακές αρχές αναφερόταν σε «ευνοϊκές ρυθμίσεις του [αερολιμένα του Klagenfurt]» υπέρ της Ryanair από τις 27 Ιουνίου 2002· ότι στην αίτησή της για συμπληρωματικές πληροφορίες που απηύθυνε στις εν λόγω αρχές στις 15 Νοεμβρίου 2010 η

Επιτροπή είχε θέσει ερωτήσεις σχετικά με τη συμφωνία συνεργασίας μεταξύ της DMG και της Ryanair στην οποία βασίζονταν οι πληρωμές για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως και ζήτησε ένα αντίγραφο της συμφωνίας αυτής, καθώς και πληροφορίες σχετικά με τις επιστροφές αερολιμενικών τελών από το έτος 2000· και ότι η αίτηση παροχής πληροφοριών προς τις αυστριακές αρχές της 24ης Μαρτίου 2011 περιλάμβανε ορισμένα ερωτήματα σχετικά με τις συμφωνίες του 2002, μεταξύ των οποίων και ένα αίτημα προσκομίσεως των πρωτοτύπων των συμφωνιών που είχαν συναφθεί με τη Ryanair, συμπεριλαμβανομένης της συμφωνίας εμπορικής προωθήσεως.

78 Επίσης, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε, στη σκέψη 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, με το αίτημα παροχής συμπληρωματικών πληροφοριών που απηύθυνε στη Ryanair στις 8 Απριλίου 2011, η Επιτροπή την κάλεσε να προσκομίσει πληροφορίες σχετικά με τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί κατά τα προηγούμενα δέκα έτη και, ειδικότερα, της ζήτησε να προσκομίσει κατάλογο όλων των συμβάσεων που δεν είχαν παραταθεί ή των οποίων η εκτέλεση είχε διακοπεί κατά την περίοδο αυτή και να εξηγήσει τους λόγους της διακοπής και της μη παρατάσεως. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης στη σκέψη αυτή ότι, στην από 4 Ιουλίου 2011 απάντησή της στην Επιτροπή, η Ryanair είχε υποστηρίξει ότι όλες οι συμβάσεις με τον εν λόγω αερολιμένα είχαν παραταθεί ή τροποποιηθεί κατόπιν εμπορικών διαπραγματεύσεων, εξαιρουμένης της ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της LV, η οποία είχε διακοπεί πριν από τη λήξη της. Το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι από το σύνολο των στοιχείων αυτών προέκυπτε ότι όλες οι προαναφερθείσες αιτήσεις παροχής πληροφοριών κάλυπταν επίσης τη ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ DMG και AMS, καθώς και την τροποποιητική πράξη του 2002 μεταξύ DMG και LV.

79 Εν συνεχεία, στη σκέψη 75 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, λαμβανομένης υπόψη της νομολογίας που είχε υπενθυμίσει στη σκέψη 70 της αποφάσεως, οι εν λόγω αιτήσεις παροχής πληροφοριών συνιστούσαν μέτρα, κατά την έννοια του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589, τα οποία μπορούσαν να διακόψουν τη δεκαετή προθεσμία παραγραφής. Το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στη σκέψη 76 της ίδιας αποφάσεως, ότι, δεδομένου ότι όλες αυτές οι αιτήσεις υποβλήθηκαν από την Επιτροπή στις αυστριακές αρχές και στη Ryanair κατά τη διάρκεια της δεκαετούς περιόδου που άρχισε στις 9 Αυγούστου 2002, δεν μπορούσε να γίνει δεκτό ότι οι εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά την ανάκτηση της ενισχύσεως είχαν παραγραφεί δυνάμει του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589.

80 Τέλος, στις σκέψεις 77 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε, κατ' ουσίαν, ότι, «κατά τα λοιπά», λαμβανομένων υπόψη διαφόρων πραγματικών περιστάσεων που επισημάνθηκαν στην επίδικη απόφαση και αποδεικνύουν την ύπαρξη «άρρηκτου» συνδέσμου μεταξύ των συμφωνιών του 2002, ορθώς οι εν λόγω συμφωνίες εξετάστηκαν από την Επιτροπή ως ενιαία συναλλαγή. Εξ αυτού, το Γενικό Δικαστήριο συνήγαγε ότι, στο πλαίσιο αυτό, ακόμη και αν υποτεθεί ότι οι αιτήσεις παροχής πληροφοριών της Επιτροπής δεν αφορούσαν ακριβώς τη ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS, καθώς και την τροποποιητική πράξη του 2002 μεταξύ DMG και LV, η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589 είχε πράγματι διακοπεί.

81 Από τα ανωτέρω στοιχεία προκύπτει ότι, πρώτον, και αντιθέτως προς όσα υποστηρίζουν οι αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως έκρινε ότι κάθε αίτηση παροχής πληροφοριών που απευθύνει η Επιτροπή σε κράτος μέλος, ανεξαρτήτως του πόσο αόριστη ή ευρέως διατυπωμένη είναι και χωρίς καν να περιέχει ειδική ένδειξη σχετικά με μέτρο που ενδέχεται να συνιστά κρατική ενίσχυση, ή χωρίς καν να γνωρίζει η Επιτροπή την ύπαρξη ενδεχόμενης ενισχύσεως, αρκεί για τη διακοπή της προθεσμίας παραγραφής του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589.

82 Αντιθέτως, από τις ανωτέρω σκέψεις, και ειδικότερα από τις σκέψεις 73 και 74 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι μπορούσε να συνιστά μέτρο που διακόπτει την παραγραφή, κατά την έννοια της παραγράφου 2 του άρθρου 17, μόνο μέτρο που ελήφθη «σε σχέση με την παράνομη ενίσχυση», και ότι το μέτρο αυτό είχε, εν προκειμένω, προσδιοριστεί από τη στιγμή της διαβιβάσεως, από την Επιτροπή στη Δημοκρατία της Αυστρίας, της καταγγελίας της 11ης Οκτωβρίου 2007, η οποία μνημονεύθηκε στη σκέψη 19 της παρούσας αποφάσεως, και στην οποία διαλαμβανόταν ότι η Ryanair είχε λάβει παράνομες κρατικές ενισχύσεις, μεταξύ άλλων, από τον αερολιμένα του Klagenfurt μέσω της KFBG, από τις 27 Ιουνίου 2002 και, στη συνέχεια, κατά την εξέλιξη της διοικητικής διαδικασίας, τούτο δε πάντοτε πριν από τη λήξη της δεκαετούς προθεσμίας που προβλέπεται στην παράγραφο 1 του εν λόγω άρθρου 17.

83 Δεύτερον, δεν μπορεί να γίνει δεκτό, όπως επίσης προβάλλουν κατ' ουσίαν οι αναιρεσείουσες, ότι, για να μπορεί μια διεξαχθείσα από την Επιτροπή διαδικασία έρευνας να χαρακτηριστεί ως μέτρο που διακόπτει την παραγραφή, κατά την έννοια της ως άνω παραγράφου 2, θα ήταν αναγκαίο το εν λόγω θεσμικό όργανο να προσδιορίσει με απολύτως συγκεκριμένο τρόπο κάθε μία από τις συμφωνίες που εντάσσονται στο σύνολο συμβάσεων το οποίο συνιστά το μέτρο ενισχύσεως που διερευνάται.

84 Βεβαίως, κατά το άρθρο 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589, οι εξουσίες της Επιτροπής όσον αφορά την ανάκτηση υπόκεινται σε δεκαετή προθεσμία παραγραφής και η παράγραφος 2, δεύτερη περίοδος, του ίδιου άρθρου διευκρινίζει ότι η προθεσμία αυτή διακόπτεται ιδίως από «κάθε ενέργεια της Επιτροπής […] σε σχέση με την παράνομη ενίσχυση».

85 Επιπροσθέτως, όπως προκύπτει από την αιτιολογική σκέψη 26 του ως άνω κανονισμού, η προθεσμία παραγραφής του άρθρου 17, παράγραφος 1, προβλέφθηκε για λόγους ασφάλειας δικαίου και αποβλέπει, μεταξύ άλλων, στην προστασία ορισμένων εκ των ενδιαφερομένων, στους οποίους συγκαταλέγεται και το οικείο κράτος μέλος και ο αποδέκτης της ενισχύσεως (πρβλ. απόφαση της 6ης Οκτωβρίου 2005, Scott κατά Επιτροπής, C-276/03 P, EU:C:2005:590, σκέψη 30).

86 Υπενθυμίζεται, ωστόσο, ότι σκοπός του άρθρου 107 ΣΛΕΕ είναι να αποτραπεί το ενδεχόμενο επηρεασμού του μεταξύ κρατών μελών εμπορίου από πλεονεκτήματα παρεχόμενα από τις δημόσιες αρχές τα οποία, υπό διάφορες μορφές, νοθεύουν ή απειλούν να νοθεύσουν τον ανταγωνισμό διά της ευνοϊκής μεταχειρίσεως ορισμένων επιχειρήσεων ή ορισμένων κλάδων παραγωγής (απόφαση της 15ης Ιουνίου 2006, Air Liquide Industries Belgium, C-393/04 και C-41/05, EU:C:2006:403, σκέψη 27 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Συναφώς, ο ασκούμενος από την Επιτροπή έλεγχος των κρατικών ενισχύσεων συμβάλλει στη διατήρηση ανόθευτων όρων ανταγωνισμού εντός της εσωτερικής αγοράς.

87 Επιπλέον, από τον συνδυασμό του άρθρου 12, παράγραφος 2, και του άρθρου 2, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589 προκύπτει ότι, αν, στο πλαίσιο διαδικασίας σχετικής με παράνομες ενισχύσεις, η Επιτροπή ζητήσει από το οικείο κράτος μέλος να της παράσχει πληροφορίες, το κράτος μέλος παρέχει όλες τις απαραίτητες πληροφορίες που θα επιτρέψουν στην Επιτροπή να λάβει απόφαση σύμφωνα με τα άρθρα 4 και 9 του κανονισμού αυτού. Ομοίως, από τον συνδυασμό του άρθρου 12, παράγραφος 2, και του άρθρου 5, παράγραφοι 1 και 2, του οικείου κανονισμού προκύπτει ότι, αν η Επιτροπή κρίνει ότι οι πληροφορίες που παρέσχε το κράτος μέλος σχετικά με ένα μέτρο είναι ελλιπείς, ζητεί όλες τις συμπληρωματικές πληροφορίες που χρειάζεται και, αν το κράτος μέλος δεν απαντήσει στο αίτημα αυτό εντός της ταχθείσας προθεσμίας ή απαντήσει ελλιπώς, του απευθύνει υπόμνηση, τάσσοντας συμπληρωματική προθεσμία εντός της οποίας πρέπει να παρασχεθούν οι πληροφορίες. Το άρθρο 12 προβλέπει,

επιπλέον, στην παράγραφο 3, ότι εάν, παρά την υπόμνηση αυτή, το οικείο κράτος μέλος δεν παράσχει τις ζητούμενες πληροφορίες εντός της προθεσμίας που έταξε η Επιτροπή ή παράσχει ελλιπείς πληροφορίες, το εν λόγω θεσμικό όργανο εκδίδει απόφαση με την οποία απαιτεί την παροχή των εν λόγω πληροφοριών, διευκρινίζοντας, μεταξύ άλλων, τη φύση τους.

88 Πλην όμως, το να γίνει δεκτή μια ερμηνεία της έννοιας «κάθε μέτρο που λαμβάνεται […] σε σχέση με την παράνομη ενίσχυση» όπως αυτή που προτείνουν εν προκειμένω οι αναιρεσείουσες θα έθιγε δυσανάλογα τις εξουσίες έρευνας της Επιτροπής και, ως εκ τούτου, την ικανότητά της να διασφαλίζει, σύμφωνα με την αποστολή που της έχει ανατεθεί από τη Συνθήκη ΛΕΕ, τη διατήρηση, μέσω του ελέγχου των ενισχύσεων που χορηγούνται από τα κράτη, συνθηκών ανόθευτου ανταγωνισμού στην εσωτερική αγορά. Τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο όταν, όπως εν προκειμένω, τίθεται ζήτημα παράνομης κρατικής ενισχύσεως, ως προς την οποία η Επιτροπή διαθέτει, εξ ορισμού, λιγότερες πληροφορίες από εκείνες που αφορούν τα μέτρα ενισχύσεως που της κοινοποιήθηκαν σύμφωνα με το άρθρο 108, παράγραφος 3, ΣΛΕΕ.

89 Τρίτον, κανένα επιχείρημα περί του αντιθέτου δεν μπορεί να αντληθεί από τις αποφάσεις και τη διάταξη που επικαλούνται οι αναιρεσείουσες και οι οποίες μνημονεύθηκαν στη σκέψη 70 της παρούσας αποφάσεως. Πράγματι, οι σκέψεις των αποφάσεων αυτών και της διατάξεως στις οποίες παραπέμπουν οι αναιρεσείουσες περιορίζονται σε διαπιστώσεις πραγματικών περιστατικών, που αφορούν καθεμιά από τις υποθέσεις αυτές, και δεν περιλαμβάνουν καμία εκτίμηση που να ενισχύει την ερμηνεία του άρθρου 17, παράγραφος 2, του κανονισμού 2015/1589 την οποία προτείνουν εν προκειμένω οι αναιρεσείουσες.

90 Τέταρτον, καθόσον οι αναιρεσείουσες βάλλουν κατά των σκέψεων 77 έως 79 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, των οποίων το περιεχόμενο εκτέθηκε στη σκέψη 80 της παρούσας αποφάσεως, αρκεί να επισημανθεί ότι, όπως προκύπτει από τη χρήση του όρου «κατά τα λοιπά», το σκεπτικό αυτών των σκέψεων παρατίθεται ως εκ περισσού, με αποτέλεσμα το συγκεκριμένο σκέλος της επιχειρηματολογίας των αναιρεσειουσών να πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελές (πρβλ. αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 2002, Aéroports de Paris κατά Επιτροπής, C-82/01 P, EU:C:2002:617, σκέψη 41, και της 12ης Μαΐου 2022, Klein κατά Επιτροπής, C-430/20 P, EU:C:2022:377, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

91 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αβάσιμο και εν μέρει αλυσιτελές.

92 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του λόγου αυτού, με το οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 296 ΣΛΕΕ από το Γενικό Δικαστήριο στις σκέψεις 80, 81 και 83 έως 85 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, επισημαίνεται ότι το Γενικό Δικαστήριο, αφού υπενθύμισε, στις σκέψεις 80 και 81 της αποφάσεως αυτής, τη σχετική νομολογία, διαπίστωσε, στη σκέψη 82 της εν λόγω αποφάσεως, ότι, όπως προέκυπτε από τις αιτιολογικές σκέψεις 2 έως 4 της επίδικης αποφάσεως, η Επιτροπή είχε αναφερθεί στις ημερομηνίες κατά τις οποίες είχε ζητήσει από τις αυστριακές αρχές και τη Ryanair συμπληρωματικές πληροφορίες σχετικά με τις συμφωνίες για τις οποίες είχε υποβληθεί η καταγγελία της 5ης Οκτωβρίου 2007, βάσει της οποίας ένας ανταγωνιστής της Ryanair είχε καταγγείλει στην Επιτροπή ότι η εν λόγω αεροπορική εταιρία είχε λάβει παράνομες κρατικές ενισχύσεις όσον αφορά τον αερολιμένα του Klagenfurt.

93 Στη σκέψη 83 της ίδιας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι η Επιτροπή είχε εκθέσει με επαρκή σαφήνεια τις ημερομηνίες διακοπής της δεκαετούς προθεσμίας του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589. Προσέθεσε ότι, δεδομένου ότι οι αυστριακές αρχές και η Ryanair γνώριζαν, ως αποδέκτες, το περιεχόμενο των αιτήσεων παροχής συμπληρωματικών

πληροφοριών που τους είχε απευθύνει η Επιτροπή, η τελευταία όφειλε να αναφέρει μόνον τα πραγματικά περιστατικά που είχαν ουσιώδη σημασία για την οικονομία της επίδικης αποφάσεως, ήτοι τις ημερομηνίες κατά τις οποίες έλαβε τα μέτρα που μπορούσαν να διακόψουν την προθεσμία παραγραφής.

94 Βάσει των ανωτέρω το Γενικό Δικαστήριο κατέληξε στο συμπέρασμα, στις σκέψεις 84 και 85 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ότι, υπό τις εν λόγω περιστάσεις, η Επιτροπή δεν ήταν υποχρεωμένη να παραθέσει ειδική αιτιολογία επί του συγκεκριμένου ζητήματος στην επίδικη απόφαση και ότι, ως εκ τούτου, είχε αιτιολογήσει επαρκώς την επίδικη απόφαση επ' αυτού.

95 Με αυτή του την κρίση, το Γενικό Δικαστήριο δεν παρέβη το άρθρο 296 ΣΛΕΕ. Πράγματι, κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, την οποία εξάλλου υπενθύμισε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 80 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, η επιβαλλόμενη από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ αιτιολογία οφείλει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της οικείας πράξεως και πρέπει να διαφαίνεται από αυτήν κατά τρόπο σαφή και μη διφορούμενο η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, κατά τρόπο που να καθιστά δυνατό στους ενδιαφερομένους να γνωρίζουν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και στο αρμόδιο δικαιοδοτικό όργανο να ασκεί τον έλεγχό του. Η υποχρέωση αιτιολογήσεως πρέπει να εκτιμάται αναλόγως των περιστάσεων της συγκεκριμένης περιπτώσεως, ιδίως του περιεχομένου της πράξεως, της φύσεως των προβαλλομένων λόγων και του συμφέροντος που έχουν ενδεχομένως στην παροχή διευκρινίσεων οι αποδέκτες ή άλλα πρόσωπα τα οποία η πράξη αφορά άμεσα και ατομικά. Η αιτιολογία δεν απαιτείται να παραθέτει εξαντλητικά όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία, καθόσον το ζήτημα αν η αιτιολογία πράξεως ικανοποιεί τις απαιτήσεις του άρθρου αυτού πρέπει να εκτιμάται με γνώμονα όχι μόνον το γράμμα της, αλλά και το πλαίσιο στο οποίο εντάσσεται, καθώς και το σύνολο των κανόνων δικαίου που διέπουν τον σχετικό τομέα (αποφάσεις της 2ας Απριλίου 1998, Επιτροπή κατά Sytraval και Brink's France, C-367/95 P, EU:C:1998:154, σκέψη 63, καθώς και της 2ας Σεπτεμβρίου 2021, Επιτροπή κατά Tempus Energy και Tempus Energy Technology, C-57/19 P, EU:C:2021:663, σκέψη 198 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

96 Υπενθυμίζεται επίσης ότι η διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων κινείται, λαμβανομένης υπόψη της εν γένει οικονομίας της, κατά του κράτους μέλους που ευθύνεται, υπό το πρίσμα των υποχρεώσεων που υπέχει από το δίκαιο της Ένωσης, για τη χορήγηση της ενισχύσεως. Συναφώς, στη διαδικασία αυτή, οι λοιποί ενδιαφερόμενοι πλην του οικείου κράτους μέλους δεν μπορούν να απαιτήσουν οι ίδιοι κατ' αντιπαράθεση συζήτηση με την Επιτροπή, όπως αυτή που πραγματοποιείται με το εν λόγω κράτος μέλος. Καμία διάταξη της εν λόγω διαδικασίας δεν επιφυλάσσει, μεταξύ των ενδιαφερομένων μερών, ιδιαίτερο ρόλο στον αποδέκτη μιας τέτοιας ενισχύσεως. Επ' αυτού, πρέπει να διευκρινισθεί ότι η διαδικασία ελέγχου των κρατικών ενισχύσεων δεν είναι διαδικασία που κινείται κατά του λαβόντος ή των λαβόντων ενισχύσεις, πράγμα που θα συνεπαγόταν ότι αυτός ή αυτοί θα μπορούσαν να απαιτήσουν την αναγνώριση δικαιωμάτων εξίσου ευρέων με τα δικαιώματα άμυνας αυτά καθεαυτά (πρβλ. απόφαση της 11ης Μαρτίου 2020, Επιτροπή κατά Gmina Miasto Gdynia και Port Lotniczy Gdynia Kosakowo, C-56/18 P, EU:C:2020:192, σκέψεις 73 έως 75 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

97 Επομένως, ορθώς το Γενικό Δικαστήριο έκρινε ότι, όσον αφορά την εφαρμογή της προθεσμίας παραγραφής του άρθρου 17, παράγραφος 1, του κανονισμού 2015/1589, η επίδικη απόφαση ήταν επαρκώς αιτιολογημένη κατά νόμον. Ειδικότερα, δεν χρειαζόταν η Επιτροπή, προκειμένου να εκπληρώσει την υποχρέωσή της να αιτιολογήσει συναφώς την επίδικη απόφαση, να απαντήσει στα επιχειρήματα των αναιρεσειουσών, δεδομένου ότι, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στην προηγούμενη σκέψη, ο λήπτης της ενισχύσεως δεν μπορούσε να ζητήσει

κατ' αντιπαράθεση συζήτηση με την Επιτροπή, όπως αυτή που πραγματοποιήθηκε με το οικείο κράτος μέλος, και εφόσον από την απόφαση αυτή προέκυπτε, τουλάχιστον εμμέσως, ότι η Επιτροπή θεωρούσε ότι η επιχειρηματολογία που είχαν προβάλει ενώπιόν της οι αναιρεσείουσες δεν μπορούσε να γίνει δεκτή.

98 Ως εκ τούτου, το δεύτερο σκέλος του δευτέρου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμο.

99 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αβάσιμος και εν μέρει αλυσιτελής.

Επί του τρίτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

100 Με τον τρίτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν ότι το Γενικό Δικαστήριο παραμόρφωσε τα αποδεικτικά στοιχεία που προσκομίστηκαν ενώπιόν του κατά την εκτίμηση του ζητήματος αν η Επιτροπή είχε νομίμως εφαρμόσει το κριτήριο του ιδιώτη επιχειρηματία υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς προκειμένου να διαπιστώσει αν οι Ryanair κ.λπ. είχαν αποκομίσει πλεονέκτημα, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ. Συγκεκριμένα, για τους σκοπούς του ex ante υπολογισμού της αποδοτικότητας των επίμαχων συμφωνιών, προβάλλεται ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε ελλιπή, αναξιόπιστα και ακατάλληλα στοιχεία, τα οποία καθιστούν εσφαλμένο το συμπέρασμά της περί υπάρξεως πλεονεκτήματος. Οι παραμορφώσεις που διαπράχθηκαν είναι, κατά τις αναιρεσείουσες, τρεις.

101 Πρώτον, στις σκέψεις 331 και 332 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, σχετικά με την ex ante ανάλυση της αποδοτικότητας των συμφωνιών του 2006, το Γενικό Δικαστήριο φέρεται να παραμόρφωσε τη ρήτρα 7.1 της ΣΑΥ του 2006, η οποία επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.2.5 του εισαγωγικού δικογράφου. Η ρήτρα αυτή ορίζει το τέλος ασφαλείας ως τέλος το οποίο η Ryanair όφειλε συμβατικώς να καταβάλει στον αερολιμένα. Επιπλέον, το Γενικό Δικαστήριο φέρεται να παραμόρφωσε το τμήμα 2.2.3 της έκθεσης της 31ης Αυγούστου 2012 που συνέταξε ο οικονομικός σύμβουλος των αναιρεσειουσών, το οποίο επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.3.5.1 του δικογράφου της προσφυγής, καθώς και τον πίνακα 2.21 που περιλαμβάνεται στην έκθεση του εν λόγω συμβούλου της 13ης Απριλίου 2012, που επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.3.4.1 του δικογράφου της προσφυγής, οι οποίοι επιβεβαιώνουν, κατά τις αναιρεσείουσες, ότι η Ryanair πράγματι κατέβαλε το εν λόγω τέλος ασφαλείας στον αερολιμένα.

102 Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε το σφάλμα της Επιτροπής κατά το οποίο ο φόρος αυτός θεωρήθηκε ως οριακό κόστος για τον αερολιμένα του Klagenfurt, με αποτέλεσμα η Επιτροπή να υποτιμήσει την αναμενόμενη αποδοτικότητα, από την άποψη του εν λόγω αερολιμένα, των συμφωνιών του 2006. Η δικογραφία δεν περιέχει κανένα στοιχείο που να αποδεικνύει ότι ο φόρος αυτός επιστράφηκε στη Ryanair, αντιθέτως προς όσα διαλαμβάνονται στη σκέψη 331 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, ή που να επισημαίνει το μέρος το οποίο επιβαρύνθηκε με το κόστος αυτής της επιστροφής. Μόνον τα σημεία 101 έως 103 του υπομνήματος ανταπαντήσεως της Επιτροπής στην πρωτοβάθμια δίκη θα μπορούσαν να παράσχουν έρεισμα στην εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου, αλλά η Επιτροπή περιορίστηκε στο να υποστηρίξει, χωρίς κανένα αποδεικτικό στοιχείο, ότι οι αυστριακές αρχές είχαν επιβεβαιώσει δύο φορές ότι το τέλος ασφαλείας είχε επιστραφεί στη Ryanair.

103 Δεύτερον, στις σκέψεις 301 και 302 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο φέρεται να παραμόρφωσε, αφενός, την αιτιολογική σκέψη 379, στοιχείο ε′, της επίδικης αποφάσεως, η οποία επιβεβαιώνει ότι το περιθώριο ασφαλείας περιλήφθηκε στην εκτίμηση των οριακών λειτουργικών δαπανών τις οποίες μπορούσε να αναμένει ο αερολιμένας για τις συμφωνίες του 2002 και, αφετέρου, τα σημεία 2.24 έως 2.27 της εκθέσεως του οικονομικού συμβούλου της 18ης Ιουλίου 2018, που επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.7.6 του εισαγωγικού δικογράφου, από τα οποία προκύπτει ότι δεν παρασχέθηκε καμία διευκρίνιση όσον αφορά τον υπολογισμό του επίμαχου περιθωρίου ασφαλείας.

104 Από τα αποδεικτικά αυτά στοιχεία προκύπτει, κατά τις αναιρεσείουσες, ότι η εκτίμηση του οριακού κόστους λειτουργίας του αερολιμένα, στην οποία η Επιτροπή βάσισε την ex ante ανάλυση της αποδοτικότητας, περιλάμβανε μια παράμετρο, ήτοι αυτό το περιθώριο ασφαλείας, του οποίου ο υπολογισμός ουδέποτε επεξηγήθηκε ούτε γνωστοποιήθηκε, και ο οποίος οδήγησε σε ανεξήγητα υψηλή εκτίμηση του οριακού κόστους εκμεταλλεύσεως, ιδίως σε σχέση με τους συγκρίσιμους αερολιμένες για τους οποίους επίσης διεξαγόταν έρευνα σχετικά με κρατική ενίσχυση. Στις βαλλόμενες σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επικύρωσε την εκ μέρους της Επιτροπής χρήση της εκτιμήσεως αυτής χωρίς αναφορά στην έκθεση της 18ης Ιουλίου 2018. Ως εκ τούτου, το Γενικό Δικαστήριο είτε αγνόησε είτε δεν έλαβε δεόντως υπόψη τα αποδεικτικά στοιχεία που του είχαν συναφώς προσκομισθεί.

105 Τρίτον, στη σκέψη 306 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο φέρεται να παραμόρφωσε, πρώτον, το άρθρο 2, στοιχείο α′, της ΣΑΥ του 2002, το οποίο επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.2.1 του εισαγωγικού δικογράφου, από το οποίο προκύπτει ότι το ποσοστό-στόχος πληρότητας ήταν 76 %· δεύτερον, την αιτιολογική σκέψη 382 και τον πίνακα 10 της επίδικης αποφάσεως, από τα οποία προκύπτει ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε ποσοστό πληρότητας 70 % για την ανάλυση της ΣΑΥ του 2002, καθώς και την αιτιολογική σκέψη 415, στοιχείο α′, και τον πίνακα 11 της αποφάσεως αυτής, από τα οποία προκύπτει ότι η Επιτροπή χρησιμοποίησε ποσοστό πληρότητας 85 % για την ανάλυση των συμφωνιών του 2006· τρίτον, την αιτιολογική σκέψη 17 της εν λόγω αποφάσεως, από την οποία προκύπτει ότι η πολιτική αεροπορία άρχισε να εκτελεί πτήσεις στον αερολιμένα «σύντομα» μετά την ίδρυσή του το 1915 και, τέταρτον και τελευταίο, την παράγραφο 2.14 της εκθέσεως του οικονομικού συμβούλου της 18 Ιουλίου 2018, που επισυνάπτεται στο παράρτημα Α.7.6 του εισαγωγικού της δίκης δικογράφου, από την οποία προκύπτει ότι το ποσοστό πληρότητας 76 % ήταν πλησίον, αν και ελαφρώς κατώτερο, του ποσοστού πληρότητας περίπου 80 % που πραγματοποίησε η Ryanair στο δίκτυο δρομολογίων της κατά τον χρόνο υπογραφής της ΣΑΥ του 2002.

106 Από τα ανωτέρω αποδεικτικά στοιχεία προκύπτει, κατά τις αναιρεσείουσες, ότι το ποσοστό πληρότητας 70 % που χρησιμοποίησε η Επιτροπή προκειμένου να προβεί στην την εκ των προτέρων ανάλυση αποδοτικότητας της ΣΑΥ του 2002 ήταν υπέρμετρα χαμηλό. Συγκεκριμένα, οι αναιρεσείουσες αποδεικνύουν, όπως ισχυρίζονται, αφενός, ότι το ποσοστό ήταν κατά 6 μονάδες κατώτερο από το ποσοστό πληρότητας που είχε συμφωνηθεί μεταξύ των μερών και κατά 15 μονάδες χαμηλότερο από το ποσοστό που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για την ανάλυση των συμφωνιών του 2006 και, αφετέρου, ότι ο αερολιμένας είχε πολλές δεκαετίες πείρας στην πολιτική αεροπορία κατά τον χρόνο υπογραφής της ΣΑΥ του 2002, γεγονός που κλονίζει την άποψη ότι η απειρία του με συγκεκριμένη αεροπορική εταιρία, εν προκειμένω τη Ryanair, είχε σημαντικό αντίκτυπο στις παραδοχές του όσον αφορά τα ποσοστά πληρότητας.

107 Ωστόσο, το Γενικό Δικαστήριο επιβεβαίωσε, κατά τις αναιρεσείουσες, την εκ μέρους της Επιτροπής χρήση αυτού του ποσοστού πληρότητας 70 %, ενώ η δικογραφία δεν περιέχει κανένα αποδεικτικό στοιχείο που να παρέχει έρεισμα στις εκτιμήσεις του Γενικού Δικαστηρίου κατά τις

οποίες η έλλειψη προηγούμενης συμφωνίας μεταξύ του αερολιμένα του Klagenfurt και της Ryanair δικαιολογούσε την εφαρμογή συνετού ποσοστού πληρότητας, αλλά και κανένα αποδεικτικό στοιχείο που να παρέχει έρεισμα στην εκτίμηση του Γενικού Δικαστηρίου ότι οι αεροπορικές εταιρίες χαμηλού κόστους δεν ήταν επαρκώς καταξιωμένες το 2002 ώστε να δικαιολογήσουν υψηλότερο ποσοστό πληρότητας. Επιπλέον, το μόνο σημείο της δικογραφίας που δύναται να παράσχει έρεισμα σε αυτές τις εκτιμήσεις του Γενικού Δικαστηρίου είναι το σημείο 115 του υπομνήματος αντικρούσεως της Επιτροπής και το σημείο 85 του υπομνήματός της ανταπαντήσεως. Εντούτοις, η Επιτροπή δεν απέδειξε ότι η απόφαση περί επιβολής ποσοστού 70 % δικαιολογούνταν από την απειρία του αερολιμένα του Klagenfurt με τις αναιρεσείουσες και από το γεγονός ότι οι αεροπορικές εταιρίες χαμηλού κόστους ήταν νεοεισελθούσες στον χώρο.

108 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι καμία από τις προβαλλόμενες παραμορφώσεις δεν αποδείχθηκε και ότι, εν πάση περιπτώσει, καμία από αυτές δεν προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

109 Κατά πάγια νομολογία του Δικαστηρίου, όταν το Γενικό Δικαστήριο έχει διαπιστώσει ή εκτιμήσει τα πραγματικά περιστατικά, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να ελέγξει, δυνάμει του άρθρου 256 ΣΛΕΕ, μόνον τη νομική υπαγωγή των εν λόγω πραγματικών περιστατικών και τις εξ αυτής αντληθείσες έννομες συνέπειες. Συνεπώς, η εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών δεν αποτελεί, υπό την επιφύλαξη της περίπτωσης παραμόρφωσης των αποδεικτικών στοιχείων που προσκομίστηκαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, νομικό ζήτημα υποκείμενο, αυτό καθεαυτό, στον αναιρετικό έλεγχο του Δικαστηρίου (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2021, Qualcomm και Qualcomm Europe κατά Επιτροπής, C-466/19 P, EU:C:2021:76, σκέψη 42 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

110 Οσάκις ο αναιρεσείων προβάλλει παραμόρφωση των αποδεικτικών στοιχείων εκ μέρους του Γενικού Δικαστηρίου, οφείλει, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 256 ΣΛΕΕ, του άρθρου 58, πρώτο εδάφιο, του Οργανισμού του Δικαστηρίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης και του άρθρου 168, παράγραφος 1, στοιχείο δ', του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, να εκθέτει επακριβώς τα στοιχεία τα οποία διατείνεται ότι παραμόρφωσε το Γενικό Δικαστήριο και να καταδεικνύει τα σφάλματα αναλύσεως στα οποία υπέπεσε, κατά την εκτίμησή του, το Γενικό Δικαστήριο και τα οποία είχαν ως αποτέλεσμα την εκ μέρους του παραμόρφωση αυτή. Επιπλέον, η παραμόρφωση πρέπει να προκύπτει προδήλως από τα στοιχεία της δικογραφίας, χωρίς να απαιτείται εκ νέου εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2021, Qualcomm και Qualcomm Europe κατά Επιτροπής, C-466/19 P, EU:C:2021:76, σκέψη 43).

111 Εξάλλου, αν η παραμόρφωση αυτή των αποδεικτικών στοιχείων συνίσταται σε ερμηνεία εγγράφου αντίθετη προς το περιεχόμενό τους, τούτο πρέπει να προκύπτει προδήλως από τη δικογραφία που έχει στη διάθεσή του το Δικαστήριο και προϋποθέτει ότι το Γενικό Δικαστήριο υπερέβη προδήλως τα όρια της εύλογης εκτιμήσεως των εν λόγω αποδεικτικών στοιχείων. Συναφώς, δεν αρκεί να αποδειχθεί ότι ένα έγγραφο μπορεί να τύχει διαφορετικής ερμηνείας από εκείνη που δέχθηκε το Γενικό Δικαστήριο (απόφαση της 28ης Ιανουαρίου 2021, Qualcomm και Qualcomm Europe κατά Επιτροπής, C-466/19 P, EU:C:2021:76, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

112 Υπό το πρίσμα αυτών ακριβώς των αρχών πρέπει να αναλυθούν τα τρία σκέλη του τρίτου λόγου αναιρέσεως.

113 Όσον αφορά, πρώτον, το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, το οποίο βάλλει κατά των σκέψεων 331 και 332 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε, στην πρώτη από τις σκέψεις αυτές, ότι η Επιτροπή είχε εκθέσει, στα υπομνήματά της και κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, ότι, αφενός, σύμφωνα με τις πληροφορίες που είχε λάβει δύο φορές από τις αυστριακές αρχές, το τέλος αυτό καθώς και το σύνολο των τελών ανά πτήση είχαν επιστραφεί στη Ryanair και, αφετέρου, οι εν λόγω αρχές είχαν επίσης επισημάνει στην Επιτροπή ότι η πλήρης επιστροφή των αερολιμενικών τελών είχε πραγματοποιηθεί ταυτόχρονα με την εφαρμογή του καθεστώτος παροχής κινήτρων του 2005 και αποτελούσε συνήθη πρακτική την εποχή εκείνη για την προσέλκυση νέων αεροπορικών εταιριών στον αερολιμένα του Klagenfurt.

114 Στη δεύτερη από τις σκέψεις αυτές, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι από τα ανωτέρω στοιχεία προέκυπτε ότι η Επιτροπή είχε ζητήσει από το οικείο κράτος μέλος, επιμελώς και χάριν της ορθής εφαρμογής των θεμελιωδών κανόνων της Συνθήκης ΛΕΕ σχετικά με τις κρατικές ενισχύσεις, τις κρίσιμες πληροφορίες που θα της παρείχαν τη δυνατότητα να εξακριβώσει αν, όσον αφορά τις συμφωνίες του 2006, είχε επιστραφεί στη Ryanair το τέλος ασφαλείας και, ως εκ τούτου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η Επιτροπή μπορούσε, χωρίς να υποπέσει σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως, να θεωρήσει τον φόρο αυτόν ως οριακό κόστος του αερολιμένα για τους σκοπούς της αναλύσεως αποδοτικότητας των συμφωνιών του 2006.

115 Εξάλλου, από τη σκέψη 328 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι, συναφώς, ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου, οι Ryanair κ.λπ., παραπέμποντας στις ρήτρες της ΣΑΥ του 2006, προσήπταν στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε σφάλμα καθόσον έκρινε ότι, όσον αφορά τις συμφωνίες του 2006, το τέλος ασφαλείας συνιστούσε επιβάρυνση για τον αερολιμένα του Klagenfurt, οι ίδιες, δε, είχαν επισημάνει ότι τα στοιχεία που περιλαμβάνονταν στα τιμολόγια της Ryanair αποδείκνυαν ότι η Ryanair κατέβαλλε το ποσό των τελών ασφαλείας στον αερολιμένα αυτόν.

116 Εντούτοις, από τα εκτεθέντα στις σκέψεις 113 και 114 της παρούσας αποφάσεως προκύπτει ότι, αφενός, στις σκέψεις 331 και 332 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως αναφέρθηκε στις εκθέσεις που μνημονεύονται στη σκέψη 101 της παρούσας αποφάσεως. Ως εκ τούτου, δεν μπορεί να του προσαφθεί ότι παραμόρφωσε τις εκθέσεις αυτές στο συγκεκριμένο τμήμα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

117 Αφετέρου, στις σκέψεις 331 και 332 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως έκρινε ότι το τέλος ασφαλείας δεν είχε χρεωθεί στη Ryanair από τον αερολιμένα του Klagenfurt, ούτε αμφισβήτησε το γεγονός ότι το τέλος αυτό είχε καταβληθεί από τη Ryanair στον οικείο αερολιμένα, αλλά περιορίστηκε να αναφέρει ότι η Επιτροπή είχε ζητήσει συναφώς, δύο φορές, πληροφορίες από τη Δημοκρατία της Αυστρίας και ότι η τελευταία είχε επισημάνει ισάριθμες φορές ότι το εν λόγω τέλος και το σύνολο των τελών ανά πτήση είχαν επιστραφεί στη Ryanair. Επομένως, το Γενικό Δικαστήριο δεν παραμόρφωσε ούτε τη ρήτρα 7.1 της ΣΑΥ του 2006.

118 Εξάλλου, στο μέτρο που, με το πρώτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες αμφισβητούν την αποδεικτική ισχύ που απέδωσε το Γενικό Δικαστήριο στα διάφορα στοιχεία που είχαν υποβληθεί στην εκτίμησή του, η επιχειρηματολογία τους είναι απαράδεκτη, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 109 της παρούσας αποφάσεως, δεδομένου ότι με αυτή ζητείται από το Δικαστήριο να προβεί σε νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων.

119 Κατά συνέπεια, το πρώτο σκέλος του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αβάσιμο και εν μέρει απαράδεκτο.

120 Όσον αφορά το δεύτερο σκέλος του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως, το οποίο βάλλει κατά των σκέψεων 301 και 302 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο απάντησε, στην πρώτη από τις σκέψεις αυτές, στο επιχείρημα των Ryanair κ.λπ. ότι η Επιτροπή είχε υποπέσει σε σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον επικύρωσε την επιλογή των αυστριακών αρχών να προσθέσουν περιθώριο ασφαλείας στις τιμές βάσει των οποίων υπολογίσθηκε το οριακό κόστος εκμεταλλεύσεως που οφειλόταν στον αναμενόμενο όγκο οριακής κινήσεως κατά τη διάρκεια των συμφωνιών του 2002. Το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε ότι από την αιτιολογική σκέψη 379, στοιχείο ε′, της επίμαχης αποφάσεως προέκυπτε ότι οι τιμές βάσει των οποίων υπολογίστηκε το συγκεκριμένο κόστος καθορίστηκαν με βάση το σύστημα υπολογισμού του κόστους που χρησιμοποιούσε ο αερολιμένας του Klagenfurt το 2002 και ότι το σύστημα αυτό περιλάμβανε την τιμή προσγειώσεως, την τιμή ανά επιβάτη και το τέλος εξυπηρετήσεως χώρου σταθμεύσεως, το τέλος διαχειρίσεως κινήσεως, το τέλος υποδομών και το τέλος υπηρεσιών υποστέγου. Το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε, στην ίδια σκέψη, ότι η Επιτροπή είχε επισημάνει και οι Ryanair κ.λπ. επιβεβαίωσαν κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση ότι το σύστημα υπολογισμού κόστους που χρησιμοποιούσε ο αερολιμένας αυτός κατά το έτος 2002 επέτρεπε λιγότερο λεπτομερή κατανομή των δαπανών σε σχέση με το σύστημα που εφαρμόστηκε κατά το έτος 2005 και περιγράφεται στην αιτιολογική σκέψη 415 της επίδικης αποφάσεως.

121 Στη σκέψη 302 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι, στο πλαίσιο αυτό, η Επιτροπή είχε αναφερθεί, στην προαναφερθείσα αιτιολογική σκέψη 379, στοιχείο ε′, στις εξηγήσεις των αυστριακών αρχών, κατά τις οποίες οι ίδιες είχαν χρησιμοποιήσει τις πλέον αισιόδοξες εκτιμήσεις των τιμών που αντιστοιχούσαν στο οριακό κόστος εκμεταλλεύσεως ανά επιπλέον πτήση και ανά τόνο μέγιστης μάζας κατά την απογείωση, καθώς και ανά επιπλέον αναχωρούντα επιβάτη. Εξ αυτού συνήγαγε, στη σκέψη αυτή, ότι δεν μπορούσε να προσαφθεί στην Επιτροπή ότι υπέπεσε σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον επικύρωσε τον συγκεκριμένο τρόπο υπολογισμού του οριακού κόστους εκμεταλλεύσεως όσον αφορά τις συμφωνίες του 2002, δεδομένου ότι, ελλείψει λεπτομερών στοιχείων και λόγω των αισιόδοξων βασικών εκτιμήσεων των αυστριακών αρχών, η πρόθεσή της να καταλήξει σε συνετή εκτίμηση ήταν εύλογη.

122 Πλην όμως, αφενός, από τις δύο αυτές σκέψεις της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν αρνήθηκε ότι οι αυστριακές αρχές είχαν συμπεριλάβει, όπως προέκυπτε από την επίδικη απόφαση, ένα περιθώριο ασφαλείας στην εκτίμηση του επίμαχου οριακού κόστους εκμεταλλεύσεως. Επιπλέον, από τη δικογραφία προκύπτει ότι τα εν λόγω σημεία επαναλαμβάνουν επακριβώς το περιεχόμενο της αιτιολογικής σκέψεως 379, στοιχείο ε′, της επίδικης αποφάσεως. Ως εκ τούτου, η προβαλλόμενη παραμόρφωση ως προς το ζήτημα αυτό είναι αβάσιμη.

123 Αφετέρου, όσον αφορά το επιχείρημα κατά το οποίο η έκθεση του οικονομικού συμβούλου των αναιρεσειουσών, η οποία μνημονεύθηκε στη σκέψη 103 της παρούσας αποφάσεως, παραμορφώθηκε από το Γενικό Δικαστήριο, αρκεί η επισήμανση ότι το Γενικό Δικαστήριο ουδόλως μνημόνευσε την έκθεση αυτή στις σκέψεις 301 και 302 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως και, ως εκ τούτου, δεν μπορεί να του προσαφθεί ότι παραμόρφωσε το περιεχόμενο της εκθέσεως στο εν λόγω τμήμα της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

124 Στην πραγματικότητα, επικαλούμενες την εν λόγω έκθεση, οι αναιρεσείουσες ζητούν από το Δικαστήριο να προβεί σε νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων, όπερ όμως δεν εμπίπτει στην αναιρετική αρμοδιότητα του Δικαστηρίου, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 109 της παρούσας αποφάσεως.

125 Επομένως, το δεύτερο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αβάσιμο και εν μέρει απαράδεκτο.

126 Όσον αφορά το τρίτο σκέλος του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως, το οποίο βάλλει κατά της σκέψεως 306 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε στη σκέψη αυτή ότι, όπως ορθώς επισήμανε η Επιτροπή, δεν ήταν παράλογο ο αερολιμένας του Klagenfurt να υιοθετήσει μια συνετή προσέγγιση όσον αφορά το ποσοστό πληρότητας κατά την αξιολόγηση των συμφωνιών του 2002, δεδομένου ότι δεν διέθετε ακόμη πείρα με τις Ryanair κ.λπ. και ότι, επιπλέον, οι αεροπορικές εταιρίες χαμηλού κόστους ήταν εν γένει την εποχή εκείνη λιγότερο καταξιωμένες απ' ό,τι σήμερα. Το Γενικό Δικαστήριο προσέθεσε ότι το εκτιμώμενο από τον αερολιμένα αυτό ποσοστό πληρότητας 70 % δεν απείχε πολύ από τον στόχο του 76 % που προκύπτει από τη ΣΑΥ του 2002 και ότι, κατά συνέπεια, η Επιτροπή δεν είχε υποπέσει σε πρόδηλο σφάλμα εκτιμήσεως καθόσον εφάρμοσε το ποσοστό αυτό του 70 %. Περαιτέρω, το Γενικό Δικαστήριο επισήμανε επίσης ότι τούτο ισχύει κατά μείζονα λόγο καθόσον ο αριθμός των 50 000 εισερχόμενων επιβατών που αναμένονταν ετησίως, ο οποίος μνημονεύεται στο προοίμιο της ΣΑΥ του 2002 και συνεπάγεται ποσοστό πληρότητας 76 %, αποτελεί στόχο προς επίτευξη και όχι δεσμευτική υποχρέωση.

127 Από το ανωτέρω σκεπτικό της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως προκύπτει, πρώτον, ότι το Γενικό Δικαστήριο δεν παραμόρφωσε το περιεχόμενο της ΣΑΥ του 2002, όπως διατείνονται οι αναιρεσείουσες, δεδομένου ότι ρητώς επισήμανε ότι η εν λόγω συμφωνία έθετε ως στόχο ποσοστό πληρότητας 76 %. Το Γενικό Δικαστήριο δεν παραμόρφωσε ούτε την αιτιολογική σκέψη 382 και τον πίνακα 10 της επίδικης αποφάσεως, καθόσον επισήμανε ότι η Επιτροπή είχε χρησιμοποιήσει ποσοστό πληρότητας 70 % προκειμένου να αναλύσει την εξεταζόμενη συμφωνία.

128 Δεύτερον, το Γενικό Δικαστήριο δεν παραμόρφωσε, κατά την έννοια της νομολογίας που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 110 και 111 της παρούσας αποφάσεως, ούτε την αιτιολογική σκέψη 415, στοιχείο α', της επίδικης αποφάσεως ούτε τον πίνακα 11 αυτής, δεδομένου ότι στη σκέψη 306 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως δεν γίνεται καν αναφορά στο ποσοστό επιβαρύνσεως 85 %, το δε ποσοστό αυτό μνημονεύεται, κατά τα λοιπά, στη σκέψη 397 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως.

129 Τρίτον, η αιτιολογική σκέψη 17 της επίδικης αποφάσεως αναφέρει, βεβαίως, ότι «[ο αερολιμένας του Klagenfurt] δημιουργήθηκε το 1915 ως στρατιωτική αεροπορική βάση» και ότι «σύντομα άρχισε να χρησιμοποιείται για σκοπούς τόσο της στρατιωτικής όσο και της πολιτικής αεροπορίας, και η διπλή αυτή χρήση του συνεχίζεται μέχρι σήμερα». Εντούτοις, όπως προκύπτει από τη σκέψη 126 της παρούσας αποφάσεως, το Γενικό Δικαστήριο περιορίστηκε, στη σκέψη 306 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στο να επισημάνει ότι ο αερολιμένας αυτός δεν είχε ακόμη, το 2002, εμπειρία με τις Ryanair κ.λπ. και ότι οι εταιρίες χαμηλού κόστους ήταν, την εποχή εκείνη, λιγότερο καταξιωμένες απ' ό,τι σήμερα. Επομένως, δεν αποδεικνύεται ούτε η προβαλλόμενη παραμόρφωση της αιτιολογικής σκέψεως 17.

130 Τέταρτον, όσον αφορά την προβαλλόμενη παραμόρφωση της παραγράφου 2.14 της εκθέσεως του οικονομικού συμβούλου των αναιρεσειουσών που μνημονεύθηκε στη σκέψη 105 της παρούσας αποφάσεως, αρκεί η διαπίστωση ότι η αναιρεσιβαλλόμενη απόφαση δεν μνημονεύει την παράγραφο αυτή και ότι δεν περιέχει καμία διαπίστωση από την οποία να προκύπτει παραμόρφωση της εν λόγω παραγράφου.

131 Εξάλλου, στο μέτρο που, με την επιχειρηματολογία τους που εκτέθηκε στις σκέψεις 106 και 107 της παρούσας αποφάσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι από τα αποδεικτικά στοιχεία που επικαλούνται προκύπτει ότι το ποσοστό πληρότητας που χρησιμοποίησε η Επιτροπή για να πραγματοποιήσει την εκ μέρους της εκ των προτέρων ανάλυση αποδοτικότητας της ΣΑΥ του 2002 ήταν υπέρμετρα χαμηλό, στην πραγματικότητα αποβλέπουν στο να προβεί το Δικαστήριο σε νέα εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών και των αποδεικτικών στοιχείων, όπερ συνεπάγεται ότι το μέρος αυτό του τρίτου σκέλους του τρίτου λόγου αναιρέσεως είναι απαράδεκτο, κατ' εφαρμογήν της νομολογίας που υπομνήσθηκε στη σκέψη 109 της παρούσας αποφάσεως.

132 Κατά συνέπεια, το τρίτο σκέλος του τρίτου λόγου αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως εν μέρει αβάσιμο και εν μέρει απαράδεκτο. Επομένως, ο τρίτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τετάρτου λόγου αναιρέσεως

Επιχειρήματα των διαδίκων

133 Με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, ο οποίος βάλλει κατά των σκέψεων 418 έως 421 και 427 έως 429 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, οι αναιρεσείουσες προσάπτουν στο Γενικό Δικαστήριο ότι υπέπεσε σε νομικό σφάλμα καθόσον έκρινε ότι το ποσό της προς ανάκτηση ενισχύσεως, το οποίο υπολογίστηκε βάσει ex ante δεδομένων, δεν έπρεπε να διορθωθεί βάσει των ex post δεδομένων που περιλαμβάνονταν στη δικογραφία κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως.

134 Κατά τις αναιρεσείουσες, το Γενικό Δικαστήριο διαπίστωσε ότι, κατ' αρχήν, τόσο η ύπαρξη όσο και το ύψος της ενισχύσεως πρέπει να εκτιμώνται λαμβανομένης υπόψη της καταστάσεως που επικρατούσε κατά τον χρόνο της χορηγήσεώς της. Συναφώς, το Γενικό Δικαστήριο απέρριψε την επιχειρηματολογία των Ryanair κ.λπ., με την οποία οι εν λόγω εταιρίες ζητούσαν να ληφθούν υπόψη στοιχεία ex post σχετικά με τα έσοδα και το κόστος, με την αιτιολογία ότι κάτι τέτοιο θα είχε ως αποτέλεσμα τη διακύμανση του ποσού της προς ανάκτηση ενισχύσεως σε συνάρτηση με αβέβαιες εξελίξεις, όπως η οικονομική συγκυρία ή το τυχόν κέρδος που αποκόμισε ο δικαιούχος της ενισχύσεως από την εκμετάλλευση του αρχικώς χορηγηθέντος πλεονεκτήματος. Οι αναιρεσείουσες υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο, αποφαινόμενο κατ' αυτόν τον τρόπο, δεν απάντησε στα επιχειρήματά τους.

135 Συγκεκριμένα, οι Ryanair κ.λπ. δεν επικαλέστηκαν τυχαία στοιχεία, αλλά στοιχεία που ενέπιπταν στην αρμοδιότητα του χορηγούντος την ενίσχυση, ήτοι τον δικό του υπολογισμό των δαπανών και των εσόδων του, και υποστήριξαν απλώς ότι έπρεπε να διορθωθούν τα σφάλματα στα οποία αυτός υπέπεσε κατά την εκτίμηση των μεταβλητών δαπανών και εσόδων που τελούσαν υπό τον δικό του έλεγχο. Εξάλλου, όπως προβάλλεται, η Επιτροπή έκανε δεκτό ότι, όσον αφορά τα τέλη για τις υπηρεσίες εμπορικής προωθήσεως που καταβλήθηκαν πράγματι στη Ryanair ή στην LV και στην AMS, το ποσό της προς ανάκτηση ενισχύσεως μπορούσε να διορθωθεί βάσει αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε ex post η Δημοκρατία της Αυστρίας. Πλην όμως, η Επιτροπή αρνήθηκε να προβεί σε διορθώσεις βάσει άλλων ex post στοιχείων σχετικών με τα έσοδα και το κόστος, από τα οποία, ωστόσο, προκύπτει ότι το κόστος είχε υπερεκτιμηθεί.

136 Η νομολογία στην οποία στηρίχθηκε το Γενικό Δικαστήριο, ήτοι οι αποφάσεις της 19ης Οκτωβρίου 2005, Freistaat Thüringen κατά Επιτροπής (T-318/00, EU:T:2005:363), και της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής (C-244/18 P, EU:C:2020:238), αφορά την αρχή κατά την οποία η ύπαρξη και το ύψος της ενισχύσεως πρέπει να εκτιμώνται λαμβανομένης υπόψη της

υφιστάμενης κατά τον χρόνο χορηγήσεώς της καταστάσεως. Ωστόσο, οι αποφάσεις αυτές δεν απαγορεύουν στην Επιτροπή να διορθώνει σφάλματα σε σχέση με την κατάσταση που υφίστατο κατά τον χρόνο χορηγήσεως της ενισχύσεως. Ούτε επιτρέπουν στην Επιτροπή να εκτιμήσει το ύψος της ενισχύσεως βασιζόμενη σε εσφαλμένα στοιχεία. Επιπλέον, όπως προβάλλεται, οι αποφάσεις αυτές αφορούν εγγυήσεις, ήτοι ένα είδος μέτρου ενισχύσεως για το οποίο η διάκριση μεταξύ της χορηγήσεως της ενισχύσεως, η οποία συνίσταται σε πρόθεση παροχής πλεονεκτήματος, και της καταβολής της, η οποία αφορά εν γένει το μεταγενέστερο στάδιο της μεταφοράς των πόρων, είναι λιγότερο σαφής απ' ό,τι για άλλα είδη μέτρων ενισχύσεως.

137 Επιπροσθέτως, παρερμηνεύοντας αυτές τις δύο αποφάσεις, το Γενικό Δικαστήριο και η Επιτροπή μοιάζουν να αποκλείουν τον κίνδυνο σφαλμάτων στις προβλέψεις των χορηγούντων ενισχύσεις. Ωστόσο, είναι δυνατόν ένας κρατικός φορέας που είχε την πρόθεση να χορηγήσει ενίσχυση ορισμένου ύψους να έσφαλε κατά την εκτίμηση των αναμενόμενων δαπανών και κερδών και, επομένως, το ποσό της ενισχύσεως που είχε την πρόθεση να χορηγήσει να μην καταβλήθηκε τελικώς ή να μην καταβλήθηκε πλήρως.

138 Κατά τις αναιρεσείουσες, η Επιτροπή υποχρεούται να εξακριβώσει, βάσει στοιχείων του φακέλου κατά τον χρόνο εκδόσεως της αποφάσεώς της, αν οι εκτιμήσεις στις οποίες προέβη ο χορηγός της ενισχύσεως για τις δικές του δαπάνες και τα δικά του έσοδα ήταν εσφαλμένες. Συγκεκριμένα, διαταγή ανακτήσεως της ενισχύσεως που βασίζεται σε υπερεκτιμημένες δαπάνες ή σε υποεκτιμηθέντα έσοδα θα οδηγούσε σε πλουτισμό του χορηγούντος την ενίσχυση, διότι θα του επιστρέφονταν υπέρμετρα υψηλά ποσά και, συνεπώς, θα αντλούσε οικονομικό όφελος από τα δικά του σφάλματα. Μια τέτοια επιστροφή θα αντέβαινε επίσης προς τον σκοπό της ανακτήσεως μιας παράνομης ενισχύσεως, ο οποίος συνίσταται στην επαναφορά των πραγμάτων στην κατάσταση που επικρατούσε πριν από την καταβολή της ενισχύσεως.

139 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι ο λόγος αυτός είναι αβάσιμος.

Εκτίμηση του Δικαστηρίου

140 Θεωρούνται κρατικές ενισχύσεις οι παρεμβάσεις οι οποίες, υπό οποιαδήποτε μορφή, είναι ικανές να ευνοήσουν άμεσα ή έμμεσα επιχειρήσεις ή οι οποίες πρέπει να θεωρηθούν οικονομικό πλεονέκτημα το οποίο δεν θα μπορούσε να αποκομίσει η δικαιούχος επιχείρηση υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, Επιτροπή κατά FIH Holding και FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

141 Λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ που συνίσταται στη διασφάλιση ανόθευτου ανταγωνισμού, ακόμη και μεταξύ δημόσιων και ιδιωτικών επιχειρήσεων, στην έννοια της «ενισχύσεως» κατά τη διάταξη αυτή δεν μπορεί να περιληφθεί μέτρο λαμβανόμενο υπέρ ορισμένης επιχειρήσεως μέσω κρατικών πόρων όταν η επιχείρηση αυτή θα μπορούσε να τύχει του ίδιου πλεονεκτήματος υπό περιστάσεις που αντιστοιχούν στις κανονικές συνθήκες της αγοράς. Συνεπώς, οι συνθήκες υπό τις οποίες χορηγήθηκε ένα τέτοιο πλεονέκτημα εκτιμώνται, κατ' αρχήν, κατ' εφαρμογήν της αρχής του ιδιώτη επιχειρηματία (απόφαση της 6ης Μαρτίου 2018, Επιτροπή κατά FIH Holding και FIH Erhvervsbank, C-579/16 P, EU:C:2018:159, σκέψη 45).

142 Προκειμένου να εκτιμηθεί αν ιδιώτης επιχειρηματίας θα είχε λάβει το ίδιο μέτρο υπό τις συνήθεις συνθήκες της αγοράς, πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η περίπτωση ιδιώτη επιχειρηματία ευρισκομένου σε κατάσταση όσο το δυνατόν παραπλήσια εκείνης του Δημοσίου (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής, C-244/18 P, EU:C:2020:238, σκέψη 28 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

143 Στο πλαίσιο αυτό, εναπόκειται στην Επιτροπή να προβεί σε συνολική εκτίμηση λαμβάνουσα υπόψη κάθε κρίσιμο εν προκειμένω στοιχείο το οποίο της παρέχει τη δυνατότητα να κρίνει αν ένας τέτοιος ιδιώτης επιχειρηματίας προδήλως δεν θα παρείχε παρεμφερείς διευκολύνσεις στη δικαιούχο επιχείρηση (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής, C-244/18 P, EU:C:2020:238, σκέψη 29 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

144 Συναφώς, πρέπει να θεωρείται κρίσιμο κάθε στοιχείο ικανό να επηρεάσει σε μη αμελητέο βαθμό τον τρόπο λήψεως αποφάσεων ενός μέσου συνετού και επιμελούς ιδιώτη επιχειρηματία, ευρισκόμενου σε κατάσταση όσο το δυνατόν παραπλήσια εκείνης του Δημοσίου. Κατά συνέπεια, κρίσιμα για την εφαρμογή της αρχής του ιδιώτη επιχειρηματία είναι μόνον τα στοιχεία που ήταν διαθέσιμα και οι εξελίξεις που ήταν δυνατόν να προβλεφθούν κατά τον χρόνο λήψεως της αποφάσεως περί χορηγήσεως του επίμαχου μέτρου (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής, C-244/18 P, EU:C:2020:238, σκέψεις 30 και 31 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Αυτό ισχύει, ειδικότερα, όταν η Επιτροπή εξετάζει την ύπαρξη κρατικής ενισχύσεως σε σχέση με επένδυση η οποία δεν της ανακοινώθηκε και η οποία είχε ήδη πραγματοποιηθεί από το συγκεκριμένο κράτος μέλος κατά τον χρόνο που η ίδια προβαίνει σε αυτή την εξέταση (πρβλ. απόφαση της 5ης Ιουνίου 2012, Επιτροπή κατά EDF, C-124/10 P, EU:C:2012:318, σκέψη 105).

145 Ως εκ τούτου, στοιχεία μεταγενέστερα του χρόνου λήψεως του επίμαχου μέτρου δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για την εφαρμογή της αρχής του ιδιώτη επιχειρηματία (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής, C-244/18 P, EU:C:2020:238, σκέψη 32 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

146 Από τη νομολογία του Δικαστηρίου, και συγκεκριμένα από τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 142 έως 145 της παρούσας αποφάσεως, προκύπτει ότι επιχειρηματολογία με την οποία αμφισβητείται το βάσιμο της εκτιμήσεως του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με την εκτίμηση των προς ανάκτηση ενισχύσεων, όταν στηρίζεται στη συνεκτίμηση γεγονότων μεταγενέστερων της λήψεως του επίμαχου μέτρου ενισχύσεως, είναι αλυσιτελής (απόφαση της 26ης Μαρτίου 2020, Λάρκο κατά Επιτροπής, C-244/18 P, EU:C:2020:238, σκέψη 113).

147 Πλην όμως, με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες προβάλλουν, κατ' ουσίαν, ότι το Γενικό Δικαστήριο υπέπεσε σε νομικό σφάλμα κατά την εκτίμηση του ποσού της προς ανάκτηση ενισχύσεως, όπως αυτό καθορίστηκε με την επίδικη απόφαση. Συναφώς, υποστηρίζουν ότι το Γενικό Δικαστήριο όφειλε να είχε αποφανθεί ότι η Επιτροπή, προκειμένου να καθορίσει το σχετικό ποσό, έπρεπε να λάβει υπόψη «ex post στοιχεία περιλαμβανόμενα στον φάκελο κατά τον χρόνο εκδόσεως της επίδικης αποφάσεως», αντί να στηριχθεί στα «ex ante αποδεικτικά στοιχεία», ήτοι, όπως διαπίστωσε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 420 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, στις προβλέψιμες εξελίξεις, για έναν ιδιώτη επενδυτή υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς, κατά τον χρόνο συνάψεως των επίμαχων συμφωνιών.

148 Συγκεκριμένα, το Γενικό Δικαστήριο διευκρίνισε στη σκέψη αυτή ότι η Επιτροπή είχε καθορίσει στην επίδικη απόφαση το ποσό των προς ανάκτηση ενισχύσεων όσον αφορά τις επίμαχες συμφωνίες λαμβάνοντας υπόψη «το αρνητικό μέρος της αναμενόμενης οριακής ταμειακής ροής κατά τον χρόνο ολοκληρώσεως της συναλλαγής (έσοδα μείον το κόστος)». Εντούτοις, οι

αναιρεσείουσες υποστηρίζουν, κατ' ουσίαν, ότι οι δαπάνες και τα έσοδα που αναμένονταν για τον αερολιμένα του Klagenfurt κατά τον χρόνο της ολοκληρώσεως της συναλλαγής αποδείχθηκαν τελικά διαφορετικά από εκείνα που μπορούσαν να προβλεφθούν κατά τον χρόνο που η συναλλαγή έλαβε χώρα.

149 Εξάλλου, δεν αμφισβητείται ότι, εν προκειμένω, τα επίμαχα μέτρα ενισχύσεως ελήφθησαν με τη σύναψη των αντίστοιχων επίμαχων συμφωνιών.

150 Επομένως, διαπιστώνεται ότι, με τον τέταρτο λόγο αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες αμφισβητούν το βάσιμο της κρίσης του Γενικού Δικαστηρίου σχετικά με την εκτίμηση του ποσού των προς ανάκτηση ενισχύσεων, αντλώντας επιχείρημα από γεγονότα μεταγενέστερα της λήψεως των επίμαχων μέτρων ενισχύσεως. Κατά συνέπεια, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει, εν πάση περιπτώσει, να απορριφθεί ως αλυσιτελής, σύμφωνα με τη νομολογία που υπομνήσθηκε στη σκέψη 146 της παρούσας αποφάσεως.

151 Συναφώς, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα των αναιρεσειουσών ότι, κατ' ουσίαν, η νομολογία αυτή δεν έχει εφαρμογή στην υπό κρίση υπόθεση διότι αφορά μόνον τις κρατικές ενισχύσεις υπό τη μορφή εγγυήσεως. Πράγματι, όπως προκύπτει από την ίδια νομολογία, δεν είναι η φύση της εξεταζόμενης ενισχύσεως, αλλά η ίδια η εφαρμογή της αρχής του ιδιώτη επιχειρηματία υπό συνθήκες οικονομίας της αγοράς, της οποίας εξάλλου δεν αμφισβητείται η δυνατότητα εφαρμογής εν προκειμένω, η οποία επιβάλλει την υποχρέωση να λαμβάνονται υπόψη μόνον τα στοιχεία που είναι διαθέσιμα και οι εξελίξεις που ήταν δυνατόν να προβλεφθούν κατά τον χρόνο λήψεως της αποφάσεως για τη χορήγηση του επίμαχου μέτρου, προκειμένου να διαπιστωθεί η ύπαρξη ενδεχόμενου πλεονεκτήματος, κατά την έννοια του άρθρου 107, παράγραφος 1, ΣΛΕΕ.

152 Ομοίως, οι αναιρεσείουσες δεν μπορούν να αντλήσουν κανένα λυσιτελές επιχείρημα προς στήριξη του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως από το γεγονός ότι, για τη ΣΥΕΠ του 2002 μεταξύ της DMG και της AMS, η Επιτροπή επισήμανε, στην αιτιολογική σκέψη 570 της επίδικης αποφάσεως, ότι το ποσό της προς ανάκτηση ενισχύσεως μπορούσε να προσαρμοστεί σε μεταγενέστερο στάδιο, βάσει των αποδεικτικών στοιχείων που προσκόμισε η Δημοκρατία της Αυστρίας. Συγκεκριμένα, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στη σκέψη 425 της αναιρεσιβαλλομένης αποφάσεως, από την επίδικη απόφαση προέκυπτε ότι το εν λόγω κράτος μέλος είχε υποστηρίξει, στο πλαίσιο της διοικητικής διαδικασίας, ότι η συμφωνία αυτή ουδέποτε είχε τεθεί σε ισχύ, χωρίς όμως να προσκομίσει, κατά τη διάρκεια της διαδικασίας αυτής, οποιοδήποτε έγγραφο που να πιστοποιεί την ακρίβεια της εν λόγω δηλώσεως.

153 Επομένως, η διευκρίνιση στην οποία προέβη η Επιτροπή στην αιτιολογική σκέψη 570 της επίδικης αποφάσεως αποσκοπούσε απλώς, όπως επισήμανε το Γενικό Δικαστήριο στην προαναφερθείσα σκέψη 425, στο να παράσχει στο οικείο κράτος μέλος τη δυνατότητα να προσκομίσει σχετικές αποδείξεις και, ενδεχομένως, να αποκλείσει από το ποσό της προς ανάκτηση ενισχύσεως την ενίσχυση που έπρεπε να καταβληθεί δυνάμει της εν λόγω συμφωνίας, υπό την προϋπόθεση ότι αποδεικνύεται ότι, δεδομένου ότι η συμφωνία αυτή δεν είχε τεθεί σε ισχύ, η ενίσχυση που περιείχε δεν είχε καταβληθεί στον δικαιούχο, οπότε η ίδια συμφωνία δεν παρείχε κανένα οικονομικό πλεονέκτημα και, ως εκ τούτου, κανένα ποσό ενισχύσεως δεν χρειαζόταν να ανακτηθεί βάσει αυτής.

154 Αντιθέτως, με την επιχειρηματολογία που ανέπτυξαν ενώπιον του Γενικού Δικαστηρίου και, κατ' ουσίαν, επαναλήφθηκε στο πλαίσιο του υπό κρίση λόγου αναιρέσεως, οι αναιρεσείουσες στην πραγματικότητα δεν υποστηρίζουν ότι δεν τους χορηγήθηκε ενίσχυση περιλαμβανόμενη σε

μία από τις επίμαχες συμφωνίες, αλλά ότι το πλεονέκτημα που περιείχαν οι συμφωνίες αυτές έπρεπε, κατά τον χρόνο της ανακτήσεως, να επανεκτιμηθεί σε συνάρτηση με τα πραγματικά οικονομικά αποτελέσματα των οικείων συμφωνιών για τα μετέχοντα στις συμφωνίες αυτές μέρη. Ωστόσο, αυτή η επιχειρηματολογία δεν συνάδει προς τη νομολογία που υπομνήσθηκε στις σκέψεις 140 έως 145 της παρούσας αποφάσεως καθώς και, κατά τα λοιπά, στην πάγια νομολογία του Δικαστηρίου κατά την οποία η ανάκτηση παράνομης ενισχύσεως συνεπάγεται την επιστροφή του πλεονεκτήματος που αυτή εξασφάλισε στον δικαιούχο της και όχι την επιστροφή του τυχόν οικονομικού οφέλους που αυτός αποκόμισε από την εκμετάλλευση του συγκεκριμένου πλεονεκτήματος (πρβλ. αποφάσεις της 21ης Δεκεμβρίου 2016, Επιτροπή κατά Aer Lingus και Ryanair Designated Activity, C-164/15 P και C-165/15 P, EU:C:2016:990, σκέψεις 91 και 92 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 5ης Μαρτίου 2019, Eesti Pagar, C-349/17, EU:C:2019:172, σκέψη 131 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).

155 Κατά συνέπεια, ο τέταρτος λόγος αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί ως αλυσιτελής.

156 Δεδομένου ότι κανένας από τους λόγους που προέβαλαν οι αναιρεσείουσες προς στήριξη της αιτήσεώς τους αναιρέσεως δεν έγινε δεκτός, η αίτηση αναιρέσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό της.

Επί των δικαστικών εξόδων

157 Κατά το άρθρο 184, παράγραφος 2, του Κανονισμού Διαδικασίας του Δικαστηρίου, όταν η αίτηση αναιρέσεως απορρίπτεται ως αβάσιμη, το Δικαστήριο αποφαίνεται επί των δικαστικών εξόδων. Κατά το άρθρο 138, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, το οποίο εφαρμόζεται στην αναιρετική δίκη δυνάμει του άρθρου 184, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.

158 Δεδομένου ότι η αναιρεσίβλητη ζήτησε την καταδίκη των αναιρεσειουσών στα δικαστικά έξοδα και αυτές ηττήθηκαν, πρέπει να καταδικαστούν στα δικαστικά έξοδα.

Για τους λόγους αυτούς, το Δικαστήριο (δέκατο τμήμα) αποφασίζει:

1) Απορρίπτει την αίτηση αναιρέσεως.

2) Η Ryanair DAC και η Airport Marketing Services Ltd καταδικάζονται στα δικαστικά έξοδα.

(υπογραφές)